

Ihmis- ja eläinkuva Pentti Linkolan syväekologiassa 1960–2016

Oulun yliopisto
Historiatieteet
Markus Raifi
Pro gradu -tutkielma
07.09.2022

Sisällysluettelo

Johdanto.....	2
1. Tuhoisa ihminen – Linkolan ihmiskuva	15
1.1. Kehitysoptimismi tasapainotilan horjuttajana	15
1.2. Sosiaalidarwinismi ja elonjäämisoppi	17
1.3. Ihmisen itseisarvo ja välinearvo.....	22
1.4. Sivistyksen ylimyslaji.....	28
1.5. Kulttuurikritiikki vastapainona Linkolan biologiselle reduktionismille	31
2. Isänmaan monet kasvot – Linkolan eläinkuva	39
2.1. Eläinetiikan määrittelyä	39
2.2. Toimijuus Linkolan eläinkuvassa.....	45
2.3. Linnut samankaltaisuuden perikuvana	48
2.4. ”Kissa on ihmisen ase” – vieraslajit Linkolan eläinkuvassa.....	49
2.5. Kalat vahvojen etuoikeusperiaatteen uhrina	51
2.6. Hevonen hyötyajattelun kulttuuriperinnössä.....	53
Loppulause	57
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	61

Johdanto

Pentti Linkola (1932–2020) oli luonnonsuojelija, lintutieteilijä ja ammattikalastaja. Hän syntyi Helsingissä sivistyssukuun: hänen äitinsä Hilikka Suolahti oli sairaalalaborantti ja germaanisen filologian professori Hugo Suolahden tytär, isä Kaarlo Linkola oli puolestaan arvostettu kasvitieteilijä ja Helsingin yliopiston rehtori. Valmistuttuaan ylioppilaaksi vuonna 1950 Helsingin Suomalaisesta yhteiskoulusta (SYK) Linkola aloitti eläin- ja kasvitieteen opinnot Helsingin yliopistossa, mutta jätti opintonsa kesken noin puolentoista vuoden jälkeen. Lintutieteilijänä hän ehti elinaikanaan rengastaa yli 70 000 lintua, tutkia ja tilastoida yli 260 lintulajia ja ansaita Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen kultaisen ansiomerkin. Hänen ensimmäinen lintutieteellinen julkaisunsa oli Olavi Hildénin kanssa toimitettu *Suuri lintukirja* (1955). Ammattikalastajana hän toimi Keiteleellä, Kuhmoisissa ja lopulta Sääksmäellä seuraavat 60 vuotta.¹

Tässä tutkielmassa selvitän ja selitän Linkolan ajatuksia eläimistä. Tutkin, millaista hänen ajattelunsa eläimistä oli ja mitkä tekijät näihin ajatuksiin vaikuttivat. Lähestyn tutkimuksessani myös yhtä Linkolan ajattelun ongelmallisuutta: se oli varsin ristiriitaista ja kaksinaismoralistista. Hän kritisoi ihmiskeskeistä ajattelutapaa, vaikka joskus sortui itsekkin ihmiskeskeiseen ajatteluun. Hänen syväekologista filosofiaansa ei voida kuitenkaan eläinetiikan näkökulmasta myöskään luonnehtia eläinkeskeiseksi. Pyrin osoittamaan, että Linkolan tutkiminen eläinkeskeisestä näkökulmasta antaa arvokasta historiallista kontekstia siihen, miten ympäristödiskurssissa alkoi korostumaan myös eläinten asema ihmisten rinnalla. Pyrin siis tutkimuksessani kuvailemaan Linkolan syväekologisen ajattelun muuttumista tai muuttumattomuutta suhteessa ihmisiin ja eläimiin.

Linkolan kirjoituksista kumpuaa maailmankatsomuksellinen kärsimys, jopa kokonaisen elämäntavan katoamisen tunnetilat. Linkolan kirjoitukset etenkin eläinten kärsimyksestä perustuvat tunteisiin, eikä niillä ole vahvaa tieteellistä perustaa, mutta ne liittyvät oleellisesti nykyistä länsimaista elämäntapaa kritisoivaan diskurssiin.

---

¹ Himberg, ”Pentti Linkola ja puoli vuosisataa radikaalia sanomaa luonnon puolesta” (art.). YLE elävä arkisto 5.12.2018(muokattu 16.4.2020); Leikola 2005 (luettu 29.12.2021).

Tutkielmani eläinkeskeinen näkökulma perustuu siihen, että ympäristöajattelijoiden keskuudessakin on haluttu irtaantua ihmiskeskeisestä näkökulmasta.² Linkolan ihmiskuvaa on tutkittu runsaasti, mutta vain harvassa on eläinkuva keskeisessä asemassa.

Tutkimuksissa Linkola usein yhdistetään Yhdysvalloissa alkaneeseen ympäristöheräämiseen, joka voimaannutti myös suomalaisten ympäristöajattelua 1960-luvun jälkipuoliskolla. Linkola liittyi Suomessa julkiseen ympäristökeskusteluun väestönkasvua ja teollistumista kritisoidena poleemikkona. Linkolan ajattelulle tärkeä ympäristösuojelua koskeva teos oli Rachel Carsonin *Äänetön kevät* (1962). Linkolan ajattelu edusti syväekologiaa eli luontokeskeistä maailmakatsomusta, jossa korostetaan luonnon itseisarvoa, elämän kunnioittamista ja luonnonlakien noudattamista.³ Hän aloitti pasifistina suhtautumalla kaikkeen ihmisten ja eläinten tappamiseen ehdottoman kielteisesti, mutta vähitellen hänen ajattelunsa alkoi radikalisoitumaan.⁴ Linkolalle kaikkien ympäristöongelmien perimmäinen syy oli väestönkasvu.⁵ Väestönkasvu on tehnyt ihmislajista kannattamattoman, koska sen synnyttämä demokratia, teollistuminen ja markkinatalouteen perustuva kulutusyhteiskunta ovat ekologisesti kestäättömiä ja sukupolvien vaihtuessa ne tulevat kaatumaan omaan mahdottomuuteensa.⁶ Ihmisten aiheuttama tuho oli pysäytettävä hinnalla millä hyvänsä, vaikka väkivallalla. Tätä Linkolan ajattelua on usein luonnehdittu ekofasismiksi. Linkolan ajattelussa yhdistyvät yhtäältä Thomas Malthusin väestöteoria ja sosiaalidarwinismin perinteet.⁷ Lisäksi Linkolan ajattelusta löytyy myös luonnontieteilijä Aldo Leopoldin maaetiikan periaatteita muistuttavia ajatuksia muun muassa luonnon kauneudesta, harmoniasta ja monimuotoisuudesta.⁸

---

² Vilka 1996, 167.

³ Vilka 2003, 79.

⁴ Nummelin 2013, 203–204.

⁵ Kylänpää 2017, 128; Ks. esim. Linkola 1979, 18; Linkola 2004, 255.

⁶ Ks. esim. *Itse asiassa kuultuna* 2016, YLE Areena (viitattu 02.12.2021).

⁷ Ks. Väyrynen 2021, 401, Oittinen 1993, 178.

⁸ Ahmala 2020, 126. Ks. myös Linkola 1960, 10; Linkola 1989, 133

Linkola aloitti kirjoitusuransa 1960-luvulla, joten olisi tärkeää myös syventyä hieman ympäristöajattelun historiaan, joka vaikutti ympäristöheräämiseen Suomessa. Suomen luonnonsuojeluliiton mukaan Suomen luonnonsuojelun ja ympäristöajattelun historian tärkeisiin vaiheisiin luetaan muun muassa Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksen perustaminen vuonna 1938, Rachel Carsonin teoksen *Äänetön kevät* (1963) ilmestyminen suomeksi, metsätalouden kehittämisen ensimmäinen MERA eli metsätalouden rahoitusohjelma vuonna 1964, DDT:n eli diklooridifenyylitrikloorietaanin käytön kieltäminen sisätiloissa ja puutarhoissa vuonna 1969 sekä Suomen luonnonsuojeluliiton varsinainen perustaminen vuonna 1970.⁹

Ympäristöajattelu alkoi Suomessa kehittyä jo autonomian aikaan. Aluksi J. L. Runebergin (1804–1877) runokokoelmien *Hirvenhiihtäjät* (1832) ja *Hanna* (1836) avulla, mutta vielä vaikuttavammin Zacharias Topeliuksen (1818–1898) teokset *Suomi kuvina – Finland framstäldt i teckningar* (1845–1852), *Luonnon kirja* (1856), *Matka Suomessa* (1874) ja *Maamme kirja* (1875). Romantiikan ajan hengessä kaunokirjallisuudessa korostui luonnonmaiseman ihannointi, Suomessa etenkin metsän pyhä itseisarvo. Suomalaisen kansallisen ympäristöheräämisen yhteydessä voidaankin puhua metsäsuhteesta.¹⁰

J. A. Palmén (1845–1919) oli 1800-luvun luonnonsuojelutoiminnan uranuurtajia. Hän ja Rolf Palmgren (1880–1944) olivat eläintieteilijöitä, jotka kritisoivat Suomen lainsäädännön puutteellisuuksia ja joidenkin eläinten kohtelua Suomen luonnossa. He näkivät 1800-luvun lopun Suomen agraaritalouden kukoistuskauden, kun maasta tuli yksi Euroopan maataloustuotteiden vientimaista. Toisen maailmansodan jälkeiset jälleenrakennusvuodet synnyttivät Suomen agraaritalouden viimeisen kukoistuskauden, joka huipentui 1950- ja 1960-lukujen taitteessa. Merkittäväntä oli maatilojen peltoalojen lisääminen. 1970-luvulle tultaessa Suomen teollisuustuotanto voimistui, ja Suomi alkoi jo muistuttamaan nykyaikaista hyvinvointivaltiota kaikkine teollisuuden ympäristöongelmineen. 1960-luvun jälkipuoliskolla ylioppilasnuorison piireissä tapahtui radikalisoitumista, jonka seurauksena etenkin vanhempien sukupolvien arvoja alettiin

---

⁹ Telkänranta & Simola 2008, 15–16.

¹⁰ Väyrynen 2021, 379.

kyseenalaistamaan.¹¹ Radikalisoituminen johti ihmiskeskeisestä luontosuhteesta poikkeaviin luontokeskeisiin ajattelusuuntauksiin, joiden tarkoitus oli vastustaa niin sanottua pinnallista ympäristöajattelua. Esimerkiksi Vihreän liikkeen ohjelmasta filosofi Leena Vilka on todennut, että se ei ympäristöystävällisestä puolueohjelmastaan huolimatta irtaantunut ihmiskeskeisestä ajattelusta, niin kuin jotkut radikalisoituneet ympäristöajattelijat olivat halunneet.¹²

Luontokeskeisyys, mitä myös Linkola edusti, voidaan jakaa kolmeen osaan: eläinkeskeisyyteen eli zoosentrismiin, elämäkeskeisyyteen eli biosentrismiin ja ekosysteemikeskeisyyteen eli fysiosentrismiin. Linkola edusti näistä näkemyksistä elämäkeskeisyyttä, vaikka se paikoittain näyttäytyikin eräänlaisena monien luontokeskeisyyden muotojen hybridimallina. Hybridimallin muotoutumiseen vaikutti niin sanotun tekniikkakeskeisen eli teknosentrisen näkökulman vastustaminen, jossa luonto oli ihmisille pelkkä raaka-aine, jota hän sai rajattomasti hyödyntää omia taloudellisia ja edistyksellisiä tarpeita varten.¹³ Filosofi Leena Vilkan muotoilema kuvio (kuvio 1.) osoittaa, kuinka luontokeskeisyys voidaan jakaa niiden erojen pohjalta.

---

¹¹ Telkänranta & Simola 2008, 46.

¹² Vilka 2003, 126–127.

¹³ Vilka 2003, 17, 109.

Kuvio 1. Leena Vilkan esittelemät luontokeskeisyyden lajit eläinkeskeisyys, elämäkeskeisyys ja ekosysteemikeskeisyys teoksessaan *Ympäristöetiikka: vastuu luonnosta, eläimistä ja tulevista sukupolvista*.¹⁴

Luontokeskeisyyden laji	Eläin-keskeisyys	Elämä-keskeisyys	Ekosysteemi-keskeisyys
Eettisesti huomioon otettavia	eläimet	elolliset: eläimet ja kasvit	ekosysteemit: elollinen ja eloton luonto
Mikä on itseisarvoista?	tietoisuus kokemus mielihyvä	elämä sinänsä, elävien olentojen halu elää ja oma hyvä	luonnon kauneus, eheys ja moni- muotoisuus
Toiminta	eläinsuojelu, eläinten oikeuksien puolustaminen	elämänsuojelu, eläinten ja kasvien oikeudet	ekosysteemien suojaus, jokien ja vuorten oikeudet
Kansainvälisiä puolestapuhujia	Tom Regan, Peter Singer, Fransiskus Assisilainen	Robin Attfield, Paul W. Taylor, Albert Schweitzer	J. Baird Callicott, Lawrence Johnson, Aldo Leopold
Suomalaisia puolestapuhujia	Hannele Luukkainen	Pentti Linkola	Pekka Nuorteva

Ympäristöhistorian pioneerin Birgitta Odénin määritelmän mukaan ympäristöhistoria on kiinnostunut ihmisen ja ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta.¹⁵ 1960-luvun ympäristöheräämisestä syntyi myös 1980-luvulle tultaessa tarve eläineettiseen tutkimukseen. Ihmisen ja eläimen suhdetta alettiin systemaattisesti tutkia uusien postmodernien psykologisten virtausten ja ympäristöfilosofian piireissä. Eläinoikeusteoriaa kehittämässä olivat muun muassa Mary Midley, Tom Regan ja Peter

¹⁴ Vilka 2003, 108–109.

¹⁵ *Entangled Environments: Historians and Nature in the Nordic Countries* 2013, 15.

Singer.¹⁶ Linkolan syväekologisessa ajattelussa juuri eläin on ilmeisestä ihmiskeskeisyydestä huolimatta tärkeässä asemassa. Lintutieteilijänä ja ammattikalastajana hänellä oli läheinen suhde muuhun eläinkuntaan. Linkolan mukaan muidenkin eläinlajien elämällä on tietty itseisarvo ja niiden tuhoutuminen olisi tappioksi.¹⁷ Hän paheksui esimerkiksi tuotantoeläimien hyötykäyttöä ja tarkoituksetonta huvimetsästystä.¹⁸ Tässä suhteessa hän lähenee suomalaisen eläintieteilijä J. A. Palménin ajattelua.¹⁹

Historioitsija Markku Hyrkkäsen mukaan ympäristöhistorian synty on osoitus siitä, miten vallitsevat yhteiskunnalliset ongelmat luovat historiaa.²⁰ Vastaavasti myös eläinhistorian synty kuvastaa samanlaista yhteiskunnallisen tilauksen periaatetta. Historiantutkimuksessa eläinhistorian yhteydessä puhutaan eläinkäänteestä (*animal turn*), joka 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa nosti eläinhistorian merkittäväksi tutkimussuuntaukseksi. Eläinhistorian syntyyn ovat vaikuttaneet eläinoikeuksien politisoituminen, kuin myös esimerkiksi julkinen keskustelu eläinten kohtelusta ja eläinlajien häviämisestä sukupuuttoon.²¹

Aatehistoriallisesti eläinkäsitykset voidaan jakaa kuuteen kategoriaan: animistiseen, finalistiseen, mekanistiseen, vitalistiseen, biologis-funktionalistiseen ja sentienistiseen. Animismi perustui antiikin ajan luonnonfilosofiaan, jossa luonto ja luonnonkappaleet sielullistuvat. Finalismi ja mekanistinen eläinkäsitys olivat uuden ajan deistisiä näkemyksiä sieluttomista eläimistä, joilla oli jokin päämäärä. Vitalistisessa ja biologis-funktionalistisessa käsityksessä eläimet käsitettiin vaistonvaraisiksi, elollisiksi organismeiksi. Nämä eläinkäsitykset olivat vallitsevia ainakin 1900-luvun puoliväliin saakka. Sentienismi on moderni eläinkäsitys. Siinä eläimen kokema kärsimys ja sen karsiminen on keskeisessä asemassa.²²

---

¹⁶ Vilka 1996, 144–150.

¹⁷ Linkola 2015 (1971), 41.

¹⁸ Linkola 1979, 228–229.

¹⁹ Väyrynen 2021, 386.

²⁰ Hyrkkänen 2008, 200; Hyrkkänen 2002, 240.

²¹ Räsänen & Syrjämaa 2018, 45.

²² Vilka 1996, 41–43.

Tutkimustilanne

Yleisen aihepiirin tarkastelun aloittaa tietokirjallisuuden Finlandia -palkinnon saanut toimittaja Riitta Kylänpään kirjoittama elämäkertateos *Pentti Linkola – ihminen ja legenda* (2017). Vaikka Kylänpään teos ei ole akateemista historiantutkimusta, sen suurimmaksi anniksi voidaan lukea sen hyvin laaja tutkimusaineisto, johon sisältyy 45 kalastusvihkoa, 65 lintuhavaintopäiväkirjaa, satoja kirjeitä sekä useita haastatteluja. Teos on Linkolan historian ja nykyaikaan kantautuneiden ajatusten yleisteos. Keskeisiä teemoja Kylänpäällä ovat Linkolan ihmissuhteet, lapsuus, mielentilat ja kuinka nämä tekijät vaikuttivat hänen ajatteluunsa. Teokseen on myös koottu keskeisimmät Linkolaa käsittelevät teokset.

Filosofi Tere Vadénin toimittama esseekokoelma *Linkolan ajamana* (2008) sisältää monipuolisesti erilaisia näkökulmia Linkolan tutkimiseen. Salla Tuomiovaaran esse ”Elämänilon ylittämätön arvo – untuvanpehmeä Linkola” on tämän tutkimuksen kannalta keskeisin. Tuomiovaara analysoi esseessään Linkolan maailmankatsomuksen eläinlajien tasa-arvoisuutta eläinoikeusaktiivisuuden näkökulmasta, mutta myös kritisoi Linkolan nostalgiaan vetoavaa ajattelua. Samassa kokoelmassa ovat myös esimerkiksi Ville Lähteen esse ”Toisinajattelun tuttuus”, joka pohtii linkolalaisuuteen liittyviä ongelmia, Inkeri Koskisen ”Pitäisikö turvautua kulttuuriperinteisiin?”, joka pohtii Linkolaa kulttuuriperinteiden näkökulmasta sekä Tere Vadénin ”Myyttinen vallankumous ja tavalliset teot”, jossa haetaan filosofisia selvityksiä Linkolan syväekologiaan myytti-käsitteen avulla.

Tutkielmani teoreettisen viitekehyksen muodostavat Leena Vilkan ympäristöajatteluun syventyvät teokset *Ympäristöetiikka: vastuu luonnosta, eläimistä ja tulevista sukupolvista* (2003), *Elämänsuojelun filosofiaa – kirjoituksia elämänsuojelusta* (1997) ja *Eläinten tietoisuus ja oikeudet: kettutyttöfilosofiaa ja susietiikkaa* (1996). Ympäristö- ja eläinetiikan ohella teoksissa käsitellään muun muassa Vihreän liiton toimintaa, luonnon estetiikkaa ja ympäristöajattelun historiaa. Ihmisten ja eläinten välistä suhdetta lemmikkiteollisuuden näkökulmasta on tutkinut eläintieteilijä Seppo Turunen teoksessaan *Lemmikkielämä: Ihmisten eläinsuhde ja eläinten hyödyntäminen* (2011).

Turusen teoksen pohjalta teen tulkintoja esimerkiksi Linkolan suhteesta kesyhevosiin ja kotikissoihin.

Tutkija Kauko Kämäräisen teos *Linkola, oikeinajattelija* (1992) kuuluu Linkolaa käsittelevistä tutkimuksista eniten siteerattujen tutkimusten joukkoon. Kirjassa Kämäräinen vertaa Linkolaa hänen ”hengensukulaisiin”, Eero Paloheimoon ja Martti Tiuriin, jotka ovat omista lähtökohdistaan etsineet ratkaisuja maailman suuriin ympäristöongelmiin. Kämäräinen onnistuu löytämään useita näitä ajattelijointa yhdistäviä ja erottavia tekijöitä, kuten heidän ajatuksensa demokratiasta, teknologiasta ja ekologiasta. Kämäräinen soveltaa tutkimuksessaan Stephen Pepperin maailmanhypoteesien teoriaa, jossa etsitään Linkolan ajattelulle sopivaa maailmankatsomuksellista muottia. Kämäräinen vertaa Linkolan maailmankuvaa esimerkiksi Gustave Le Bonin ja Jose Ortega y Gassetin massayhteiskunnan teoriaan.²³ Kämäräisen tutkimuksen ulkopuolelle jäi kuitenkin Linkolan viimeisin esseekokoelma, *Voisiko elämä voittaa: ja millä ehdoilla* (2004).

Kämäräisen tavoin aate- ja oppihistorioitsija Vesa Oittinen on pohtinut esseessään ”Ekokriisi ja moraalinen eliitti: piirteitä Pentti Linkolan ajattelun kehityksestä” (1993) Linkolan ajattelun tunnuspiirteitä. Hän analysoi Linkolan syväekologian ongelmallisuutta biologisen reduktionismin näkökulmasta. Hän vertaa Linkolan kritiikkiä teollistumisesta Gunther Andersenin ajatuksiin inhimillisestä alemmuuden tunteesta teknologian rinnalla.

Ympäristöhistorioitsija Tuomas Räsänen eläinhistorian tutkimukset ovat Linkolan eläinkuvan määrittelemisen kannalta keskeisimpiä. Ne tarjoavat ihmisen ja eläimen välisten vuorovaikutusten tärkeää historiallista taustaa, samalla kun ne esittävät eläinhistorian keskeisimpiä saavutuksia. Räsänen tuotannosta hyödynnän seuraava tutkimuskirjallisuutta: ”Tyhjenevä maa – suhde luonnonvaraisiin eläimiin” (2021), ”Eläinten unohdettu historia” (2018) ja *Shared Lives of Humans and Animals: Animal Agency in the Global North* (2017). Räsänen tutki muun muassa eläinhistorian

---

²³ Kämäräinen 1992, 129–130, 134.

taustaa, merikotkan merkitystä suomalaiselle ympäristöheräämisen vallankumoukselle sekä ihmisen suhdetta luonnonvaraisiin eläimiin.

Kapitalismia, teollistumisen ongelmia ja antimoderniutta Linkolan ajattelussa ovat tutkineet muun muassa Yvonne Terlinden väitöskirjassaan *Människä, moral, miljö: en undersökning av livsåskådningar i finländskt miljö tänkande* (2007) ja Antti Ahmala artikkelissaan "Runo-Suomi vai ekologinen roistovaltio? Pentti Linkola, antimodernit tunteet ja suomalaisuus" (2020). Jälkimmäinen etsii yhtymäkohtia kirjallisuuden professori Antoine Compagnonin antimoderniuden käsitteeseen, kun taas Terlinden puolestaan esittää postmodernismin käsittehistorian lisäksi ympäristöajattelun kehittymisen suuntaviivoja Suomessa kristinuskon näkökulmasta.

Helena Vuokko on pro gradu -tutkielmassaan *Kenelle, kuka ja miten? Pentti Linkola ja ihminen toimijana* (2008) tutkinut Linkolan maailmankuvan ihmistä toimijana, Linkolan retorisia keinoja Chaim Perelmanin argumentaation teorian pohjalta sekä ympäristösuojeludiskurssia politiikan tutkija John S. Dryzeikin jaottelun avulla. Linkolan julkaisemia ja julkaisemattomia kirjoituksia sekä Linkolan haastattelua käyttäen Vuokko onnistuu löytämään lukuisia vastakkainasetteluita, jotka ovat vallitsevia ja ajattomia Linkolan ajattelussa. Näitä ovat muun muassa massa ja eliitti, maalainen ja kaupunkilainen sekä luonnon rakastaja ja luonnon hyödyntäjä.

Linkolaa filosofina tutkin filosofi Kari Väyrysen tuotannon nojaten. Väyrysen ympäristöfilosofian teokset edesauttavat tutkimukseni filosofista kontekstointia. Etenkin julkaisut *Ympäristöfilosofian historia: määrittämyytistä Marxiin* (2006), "Ihminen – luonto suhteen eettisiä ongelmia" teoksessa *Ympäristökysymysten yhteiskunnallisia ja eettisiä näkökulmia* (1993), sekä "Suomalaisen ympäristöajattelun suuntaviivoja valistuksen ajalta 2000-luvulle" (2021) auttavat ymmärtämään Linkolan ajattelun ympäristöfilosofista puolta. Väyrysen tutkimus avaa ympäristöfilosofisia yhtymäkohtia Linkolan sekä keski- ja valistusajan filosofien, kuin myös 1800-luvun luonnontutkijoiden välillä.

Tutkimustehtävä, työn rakenne ja keskeiset käsitteet

Tutkielmassani etsin Linkolan kirjallisesta tuotannosta ja haastatteluista sellaisia eläimiin liittyviä ajatuksia, joiden pohjalta voin hahmottaa, millaiset käsitykset kuuluivat hänen eläin- ja ihmiskuvaansa. Tutkimusasetelmani pohjalta etsin näitä näkemyksiä vahvistavia tai selittäviä tekijöitä historiasta, etiikasta ja ympäristötieteistä. Tutkimustehtäväkseni olen asettanut kaksi pääkysymystä ja kuusi täsmentävää alakysymystä:

1. Millaiseksi Pentti Linkolan eläin- ja ihmiskuva muotoutui vuosina 1960–2016?

- Millaisia ajatuksia hänellä oli ihmisestä eläinlajina?
- Millaisia ajatuksia hänellä oli eläimistä?
- Miten hän kuvaili ihmisten ja eläinten keskinäistä samankaltaisuutta?
- Miten hänen eläin- ja ihmiskuvansa liittyivät toisiinsa?

2. Miten Pentti Linkolan ihmis- ja eläinkuva muodostui ja kehittyi vuosina 1960–2016, ja mitkä tekijät selittävät kehitystä?

- Mitkä tekijät vaikuttivat Linkolan ajattelun kehittymiseen?
- Muuttuivatko Linkolan ajatukset eläimistä ja ihmisistä ajan myötä?

Tutkielmani kuuluu ympäristö- ja eläinhistorian tutkimusperinteisiin. Teoreettisesti tutkielma painottuu ympäristö- ja eläinetiikkaan. Linkolan ajattelun tutkiminen voidaan katsoa osaksi edistävän suomalaista ympäristödiskurssia lisäämällä ymmärrystä ilmiöistä, jotka ovat edelleenkin ajankohtaisia. Tutkielman ympäristö- ja eläineettinen tutkimuskirjallisuus tukee lähdeaineiston tulkitsemista. Tutkielma on rajattu aihepiiriltään ihmis- ja eläinkuvan hahmottamisen kannalta oleellisiin Linkolan kirjoituksiin.

Tämän tutkielman ensimmäisessä pääluvussa analysoin Linkolan ihmiskuvan ja eläinkuvan suhdetta, sekä ihmisen asemaa maailman ylimyslajina aate- ja ympäristöhistorian näkökulmasta. Etsin selittäviä tekijöitä sille, miten Linkolan ihmis- ja

eläinkuva toimivat rinnakkaisina tai läheisinä ajatusrakenteina. Tutkimukseni hypoteesi on, että Linkolan biologinen maailmankuva on ainutlaatuinen, monien ajatusrakenteiden yhdistelmä, jossa ihmiset biologisoituivat, eläimet inhimillistyivät. Toisessa pääluvussa tutkin Linkolan eläinkuvaa tiettyjen esimerkkitapausten avulla sekä analysoin niitä Linkolan ajatuksia, joissa hän on suoraan ottanut kantaa eläinten hyvinvointiin, oikeuksiin ja arvostukseen. Tulkitsen Linkolan eläinsuhdetta neljän hänelle tärkeän eläinlajin kannalta: kalojen, lintujen, kesykissojen ja kesyhevosten. Etsin selityksiä Linkolan ja eläinten välisistä vuorovaikutuksista ympäristö- ja eläinetiikan teorioista, hänen henkilöhistoriastaan sekä ympäristöajattelun historiasta. Sovellan ensimmäisessä pääluvussa esille tuotuja näkökulmia Linkolan ihmiskuvasta ja syväekologisesta maailmankuvasta hänen eläinsuhteensa tulkitsemisessa.

Tutkielmani kannalta merkittäviä käsitteitä ovat ihmis- ja eläinkeskeisyys, ihmis- ja eläinkuva, itseisarvo, välinearvo, syväekologia ja samankaltaisuus. Filosofinen lähtökohta on, että ihmiset arvottavat jotain kohdetta joko välinearvoisesti tai itseisarvoisesti. Ihmiskeskeisyydessä kohteelle annetaan jokin arvo sen tarjoamasta hyödystä ihmisille.²⁴ Filosofissa itseisarvolla tarkoitetaan jonkin asian kokemisarvoa eli tietoisuuden tiloihin liittyviä itsenäisiä arvokokemuksia.²⁵ Välinearvoa on puolestaan sellaisilla asioilla, joista ihminen hyötyy tavalla tai toisella.²⁶

Ihmisten ja eläinten välisessä suhteessa on myös aiemmin mainitun inhimillistämisen ohella käytetty käsitettä samankaltaisuus. Samankaltaisuudella tarkoitetaan niitä ihmisten ja muiden eläinten fysiologisia, kognitiivisia ja käytöksellisiä piirteitä, jotka muistuttavat toisiaan ja jotka ovat tieteellisesti testattavia.²⁷ Käsite korostaa sellaisia piirteitä, jotka esiintyvät ihmisen ulkopuolellakin ja voidaan ymmärtää ihmisyyden näkökulmasta.

Syväekologialla tarkoitetaan luontokeskeistä elämänsuojelun näkökulmaa, jossa korostetaan luonnon itseisarvoa, elämänmuotojen välistä harmoniaa ja pienintä

---

²⁴ Vilkka 2003, 16, 136; Aaltola 2004, 22; Kilponen 2018, 2.

²⁵ Vilkka 1997, 25.

²⁶ Vilkka 2003, 134.

²⁷ Kilponen, 1.

mahdollista aineellista riippuvuutta.²⁸ Elämäkeskeisen ajattelun taustalla on Albert Schweitzerin elämäkunnioittamisen etiikka. Käsitteen otti ensimmäistä kertaa käyttöön ekofilosofi Arne Næss, joka sai vaikutteita Baruch Spinozan ja Mahatma Gandhin filosofiasta. Syväekologiaa tutkineen Jim Cheneyyn mukaan syväekologiseen ohjelmaan kuuluvat oman subjektiivisuuden uudelleenmuokkaamisen lisäksi absoluuttisen arvoperustan etsiminen ihmisen ulkopuolelta eli luonnosta tai maailmankaikkeudesta.²⁹

Lähdeaineisto ja metodit

Linkola aloitti poliittisen uransa ääripasifistina Pehr Charpentierin kanssa yhteisellä pamflettikirjoituksella *Isänmaan ja ihmisen puolesta – mutta ei ketään vastaan* (1960), joka alun perin julkaistiin *Ylioppilaslehdessä*. Teos on Linkolan ensimmäinen filosofinen ja kantaaottava julkaisu, ja siinä hän kehotti ihmisiä kieltäytymään aseista. Ylioppilaslehden lisäksi hän julkaisi artikkeleita *Elonkehässä* ja *Suomen Kuvalehdessä*. Sitten hän valikoi lehtikirjoituksistaan kokoelman esseitä, jotka julkaistiin nimillä *Unelmat paremmasta maailmasta* (1971), *Toisinajattelijan päiväkirjasta* (1979), *Johdatus 1990-luvun ajatteluun* (1989) ja *Voisiko elämä voittaa – ja millä ehdoilla* (2004). Nämä neljä teosta muodostivat Linkolan varsinaisen kirjoitustyön ytimen. Niissä käsiteltiin aiheita temaattisesti kronologisen järjestyksen sijaan. Teokset käsittelevät monipuolisesti erilaisia aiheita luonnosta, eläimistä ja ihmisistä. Tutkielmani lähtökohtana käytän Linkolan kirjallisen tuotannon uudelleenjulkaisuja.

Hyödynnän Linkolan kirjallisen tuotannon lisäksi joitain Linkolan televisio- ja radiohaastatteluita sekä dokumenttiohjelmia, joihin hän elämänsä aikana osallistui. Haastatteluita ja dokumentteja on Yleisradion Areenalla yhteensä 17 ja ne vaihtelevat kestoltaan 12 minuutin ja 53 minuutin väliltä. Ne näytettiin alun perin televisiossa vuosien 1960 ja 2016 välillä. Televisio- ja radiohaastatteluista käytin neljää tutkimusasetelman kannalta soveliaista haastattelua. Joulukuussa 1998 Linkola esiintyi *Kaken pesula* -ohjelmassa, jossa toimittajat Raisa Rauhamaa ja Marketta Mattila

---

²⁸ Vilka 2003, 79.

²⁹ Jim Cheney 1989, 300; Oittinen 1993, 190.

haastattelivat Linkolaa kesykissojen merkityksestä Suomen luonnolle. Greger Grönqvist ohjasi puolestaan vuona 1996 dokumenttiohjelman *Linkolan luona ulvoi susi*, jossa seurattiin Linkolan arkea ja josta voidaan nähdä, millaista kokemuksia eläinten kanssa hänellä päivittäisessä elämässään oli. Vuoden 2004 *Persona non grata* -haastattelussa Linkola avautui arjestaan. Myös vuonna 2016 Juho-Pekka Rantalan toimittamassa televisiohaastattelussa *Itse asiassa kuultuna* voidaan Linkolalta kuulla erilaisia näkemyksiä hänen arjestaan sekä filosofiastaan esimerkiksi suomenhevosesta ja ihmisestä eläinlajeina.

Eläinkuvaan liittyy läheisesti myös eläinsuhde, joten tähän tarkoitukseen olen etsinyt eläinetiikkaan liittyvää tutkimuskirjallisuutta, jolla tulkitseen lähdeaineiston sanomaa. Kontekstoinnilla pyrin yhdistämään Linkolan ajatukset hänen aikansa ajatteluperinteisiin, aatteisiin ja ideologioihin.

Tutkimusmetodina hyödynnän laadullista sisällönanalyysia. Laadullinen sisällönanalyysi perustuu tutkijan tekemälle koodaukselle, jossa tutkija tunnistaa ja nimeää aineistostaan löytämiä sisällöllisiä elementtejä.³⁰ Nostan aineistosta eläinkuvan kannalta oleellisia ja toistuvia teemoja tai aiheita. Lähdeaineiston pohjalta olen määrittellyt eläin-käsitteen Linkolan ajattelussa keskeiseksi kategoriaksi, jonka avulla pystyn aineiston sisältöä tulkitsemaan. Tavoitteenani on siis aineiston luokittelu ja jäsentäminen eläin-käsitteen avulla sisällönanalyysin menetelmillä. Sisällönanalyysini perustuu teemoitteluun. Teemoittelulla jäsennän aineistosta toistuvia, esiin nousevia teemoja, jotka oleellisimmin liittyvät tutkimukseni aiheeseen ja vastaavat tutkimuskysymyksiin.³¹ Historiantutkimukseen kuuluu myös luontainen lähdekriittinen ja objektiivinen asennoituminen lähdeaineistoon, joka on myös oleellinen osa tätä tutkimusta.

---

³⁰ Vuori 2021, Sisällönanalyysi. (viitattu 02.12.2021).

³¹ Juhila 2021, Teemoittelu. (viitattu 02.12.2021).

1. Tuhoisa ihminen – Linkolan ihmiskuva

1.1. Kehitysoptimismi tasapainotilan horjuttajana

Pentti Linkolan varhaisimpiin teoksiin kuuluvassa *Isänmaan ja ihmisen puolesta* (1960) hän totesi ihmisen luonteesta seuraavalla tavalla:

*Länsimaisessa kulttuuripiirissä elävä ihminen näyttää ensi sijassa pitävän arvossa korkeata elintasoja eli rahaa, sen edellyttämää hyvin palkattua tointa, valtaa ja toisten ihmisten arvonantoa.*³²

Tämän kirjoittaessaan Linkola oli nuori, vannoutunut pasifisti. Kyseinen ihmisluonnetta kuvaava kanta ahneudesta, materiaalisen hyvinvoinnin ja sosiaalista statuksen painoarvosta säilyi Linkolalla hänen myöhempiinkin kirjoituksiinsa.³³ Hänen mukaansa nämä arvot olivat siis vakioituneet ihmiselle elämän kyseenalaistamattomiksi perusarvoiksi. Linkolan näkemys oli valtaväestöstä poikkeavan ekologinen: ihminen oli Linkolan mukaan ”teollistuneen yhteiskunnan jäsenenä irtaantunut luonnon rytmistä”, vieraantunut omasta ekologisesta lokerostaan.³⁴ Näin ollen Linkolan mielestä yhteiskunta oli suurien muutosten tarpeessa. Välttämättömien yhteiskunnallisten muutosten puolestapuhujana Linkola piti muutoksia jarruttavina tekijöinä kapitalistisen hyvinvointivaltion valtaapitävää eliittiä, siis teollisuuden johtajia, korkeassa asemassa olevia ja varakkaita yksilöitä.³⁵ Ensimmäisensä jälkeen hänen teemansa vaihtelivat yhteiskunnallisista asioista aina jokapäiväisiin häiriötekijöihin.

Linkola ihannoisi esiteollista, etenkin suomalaista yhteiskuntaa. Teemat teollisuuden aiheuttamista ongelmista ja maisemien esteettisistä arvoista nousivat varhaisimmillaan esille hänen kirjoituksessaan ”Runo-Suomi vai hyvinvointivaltio?” (1960). Kapitalistisen hyvinvointiyhteiskunnan synnyttämä työ- ja kulutuskulttuuri oli aiheuttanut ihmisille uudenlaisia ongelmia, nimittäin pitkäaikaisia mielenterveysongelmia, joita Linkolan mukaan yhdisti ihmisten luonnollinen kaipuu takaisin luonnon ja eläinten äärelle sekä

---

³² Linkola 2010 (1960), 22.

³³ Ks. esim. Linkola 2015 (1971), 141; Linkola 1979, 104.

³⁴ Linkola 2015 (1971), 30; Linkola 1979, 65; Kämäräinen 1992, 130.

³⁵ Linkola 2010 (1960), 23.

yksinkertaisiin agraarikulttuurin elämänmuotoihin, ”sen selkeisiin ja ehdottomiin arvoihin.”³⁶ Näihin ehdottomiin arvoihin kuului Linkolan mukaan ruumiillinen työ, jota hän piti tärkeänä ihmisen mielenterveydelle ja fyysiselle hyvinvoinnille.³⁷ Tekniikan kehitys oli näin ollen tarjonnut ihmiselle helpotusta arjen välttämättömästä fyysisestä rasituksesta, tehnyt ihmisen siitä riippuvaiseksi. Mielenterveydestä hän totesi:

*Korkeintaan tuhansien vuosien päästä voi keskimääräinen ihminen pystyä ylläelämään ilman suuria mielenterveydellisiä haittoja, siksi hitaaksi on luonnonvalinta ihmiskäytössä käynyt.*³⁸

Linkola otti kantaa myös aikansa yhteiskunnallisiin ongelmiin, kuten työttömyyteen, toteamalla:

*Jo sanaparissa ”työttömyyden ongelma” esittäytyy länsimaalaisuus inhottavimmillaan: päämerkitys annetaan työlle, ei puhuta varattomuuden tai toimeentulon ongelmasta.*³⁹

Yllämainittu sitaatti voidaan vähättelevästi sivuuttaa semantiikkaan tai sananvalintoihin vedoten, mutta se tuo kuitenkin esille teollistumisen myötä vakiintuneita yhteiskunnallisia käsityksiä ihmisen asemasta ja suhteesta työhön, johon esimerkiksi marxismikin perustui. Toisaalta työttömyyden käsite voidaan rinnastaa elinkeinon käsitteeseen, jolloin ongelman ytimessä oli toimeentulon lisäksi myös työn sosiaalinen ulottuvuus, ihmisajalle luontainen sosiaalisuuden tarve. Toisaalta sitaatissa Linkola onnistui myös väheksymään ansiotyön kehityshistoriaa, joka on muotoutunut nykyisenkaltaiseksi järjestelmäksi ongelmiseen. Harvalle on enää mahdollista täysin omavarainen elämäntapa tai perintörahoihin kustannettu nostalgiaan perustuva ympäristöpakolaisuus, niin kuin Linkola oli itse tehnyt.

Chad A. Haag on Linkolan tavoin kritisoinut 1900-luvulla syntynyttä kapitalistista talousjärjestelmää. Haag kutsui ansiosidonnaista statusta median

---

³⁶ Linkola 2015 (1971), 129.

³⁷ Linkola 2015 (1971), 33.

³⁸ Linkola 2015 (1971), 32

³⁹ Linkola 2015 (1971), 29.

uudeksi ”kaskijärjestelmäksi”, jossa ihmisen arvo oli riippuvainen hänen ansaitsemasta rahasta.⁴⁰ Haagin analyysi Linkolasta perustui viime kädessä kapitalistisen talousjärjestelmän kritiikkiin, jossa korostuivat 1900-luvun ekologisesti kannattamattoman talousjärjestelmän kehityslinjat. Hän vetoaa analyysissaan filosofeihin ja ekologeihin, jotka olivat tietoisia talouskasvun kuormittavasta luonteesta. Näin ollen ihmisen välinearvo oli itseisarvoa suurempi, ainakin länsimaisessa kapitalismissa. Koska yksi Linkolan asettamista arvoista kullekin eläinlajille perustui lajirunsauteen, oli ihmisen itseisarvo näin ollen laskenut ennennäkemättömän alhaiseksi. Lajin populaatio on siis kääntäen verrannollinen sen itseisarvoon nähden. Mitä uhanalaisempi ja kehittyneempi laji puolestaan on, sitä tärkeämpää on sen varjelu monimuotoisuuden turvaamiseksi.⁴¹

1.2. Sosiaalidarwinismi ja elonjäämisoppi

Sosiaalidarwnismissa ei ole kyse Charles Darwinin (1809–1882) teorian soveltamisesta, vaan se on näennäistieteellinen ajattelutapa, joka naamioidaan eläintieteelliseksi opiksi ihmisestä. Darwinin luonnonvalintateoriassa yksilökohtainen älykkyys vaihteli, älykkyys joskus periytyi ja älykkyys oli eläimelle olemassaolon kamppailussa eduksi. Tieteen historian ja filosofian tutkija Gregory Radickin mukaan Darwinin luonnonvalintateoriassa vähänkin älykkäämpi eläinlaji voitiin selviytymisen lisäksi nähdä lisääntyvän suunnattomasti ja tarjoavan seuraaville sukupolville ”älyllistä ylijäämää”, joka sukupolvien saatossa kasvatti lajin keskimääräistä älykkyyttä. Radickin mukaan sosiaalidarwinismia on terminä käytetty muun muassa sortamiseen, sovelluksena joihin tiettyihin sosiaalsiin aatteisiin ja ideologioihin kuten Marxismiinkin, mahdollisimman kankeaan tulkintaan Darwinin luonnonvalintateoriasta, ihmisten luokitteluun eri ominaispiirteiden pohjalta sekä eugeniikan eli rodunjalostusopin tukemiseen.⁴² Linkolan soveltama luonnonvalinta perustui ihmisten henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, sekä näiden ihmisten tuottamaan kuormitusarvoon.⁴³ Se oli eräällä tavalla

---

⁴⁰ Haag 2020, 124–125.

⁴¹ Linkola 2004, 156–157.

⁴² Radick 2019, 1–3; 16–17.

⁴³ Ks. esim. Linkola 1979, 60; Linkola 1989, 86.

karrikoitu versio joidenkin eläinten tavasta hylätä poikueensa, mitä tavataan ainakin joissakin kissoissa, karhuissa ja linnuissa.

Luonnonvalinnan sanomaa Linkola korosti erityisesti esitelmässään ”Eloonjäämisoppi ja lääkärietiikka” Lääketieteen Päivillä vuonna 1992. Koska Linkola piti liiallista väestönkasvua, ”liiallista elämää” elämän pahimpana vihollisena, päätyi hän myös äärimmäisyyksiin liiallisen elämän karsimiseksi:

Sikiöiden, keskosten, aivokuolleiden luovuttamattomasta elämän oikeudesta kiinni pitäminen on jo jonkinlaista kollektiivista mielisairautta. Samasta ilmiöstä on kysymys kuolemanrangaistuksen tolkkuttomassa historiassa.⁴⁴

Linkolan ankara sosiaalidarwinismi perustui biologiseen reduktionismiin, jossa yhtäältä yhdistyivät Thomas Malthusin (1766–1834) väestöteoria ja sosiaalidarwinismissa korostettu näkemys luonnonvalinnasta ihmisten keskuudessa, jossa heikot yksilöt ja ominaispiirteet karsiutuvat luonnollisesti pois evoluution mukana yksilöiden välisessä kilpailussa.⁴⁵ Julkisessa keskustelussa Linkolaa on muun muassa sosiaalidarwinismin, kansallisuusaatteiden filosofian ihannoinnin ja demokratiavastaisten näkemystensä pohjalta pidetty natsismin kannattajana, kuten esimerkiksi toimittaja Irma Stenbäck teki Helsingin Sanomien artikkelissaan.⁴⁶

Myös ihmisen evoluutiosta Linkolalla oli sanomista jo vuonna 1964:

Ihmiselle, joka eräistä silmäänpistävästä erityisominaisuksistaan huolimatta on aina muistettava lajiksi lajien joukossa, ovat yhteistä kaikkien eläinlajien kanssa tietyt vaatimukset elinympäristön ja elintapojen

---

⁴⁴ Linkola 2004, 268.

⁴⁵ Oittinen 1993, 178; Mayr 2003, 183.

⁴⁶ Ks. esim. Stenbäck, ”Yllyttääkö Tampereen yliopiston Aikalainen natsismiin?” (art.) Helsingin Sanomat 11.12.2005.

suhteen. Nämä ovat muovautuneet nykyisiksi vuosituhansien kuluessa ja sisältyvät jokaisen yksilön synnynnäiseen rakenteeseen.⁴⁷

Tietokirjailija Tapani Kilpeläisen mukaan Linkolan ajatukset evoluutiobiologiasta määräytyivät hänen omien totuuden kriteeriensä mukaisesti; evoluutio oli tehnyt virheen ihmisen kohdalla, koska Linkola itse näki sen sellaiseksi.⁴⁸ Kilpeläinen on myös korostanut, että Linkola halveksui erityisesti heikkoja ihmisiä.⁴⁹ Linkola irtaantuu ihmislajin evoluution kohdalla näkemyksestä, jossa evoluutio nähdään yksilinjaisena edistyksenä alemmasta lajimuodosta korkeampaan. Sen sijaan Linkola esitti teoksessaan *Johdatus 1990-luvun ajatteluun* (1989) ihmisen muiden eläinlajien tavoin vahinkoeläimenä, jonka olemassaolo ei ole väistämätön seuraus elämän syntymisestä, vaan silkkaa sattumaa.⁵⁰

Puheessaan myynti- ja markkinointipäivillä Dipolissa, joka on kirjoitetussa muodossa otsikoitu ”Myytti menevästä miehestä” (1971), Linkola kuvaili nykyihmisen aineellista riippuvuutta evoluution ja kilpailun kannalta. Hänen mukaansa evoluutio oli suosinut ihmisen hallitsemattoman tuhoavaa käyttäytymistä ja näin mahdollistanut luonnon köyhtymisen.⁵¹ Evoluutio oli suosinut sellaisia yksilöitä, jotka toiminnallaan olivat varmistaneet aikaisemmin mainitun suvunjatkamisen tarpeet ahkeruudellaan, tehokkuudellaan ja yhteistoiminnallaan. Tähän johtopäätökseen Linkola tuli puheessaan ”Älä usko enemmistöön (1972)” Luonto-Liiton talvipäivillä ja muutamissa muissa kirjoituksissaan.⁵² Linkolan näkemyksissä korostui voimakkaasti lajiyksilöiden välinen tuottavuuskilpailu evolutiivisena tuotteena, mikä on juurtunut nykyajan ihmisen ajattelutapaan. Mary Midgley on luonnehtinut tällaista ajattelutapaa pseudodarwinistiseksi myytiksi.⁵³

---

⁴⁷ Linkola 2015 (1971), 93.

⁴⁸ Kilpeläinen 2008, 47–49.

⁴⁹ Kilpeläinen 2008, 53.

⁵⁰ Linkola 1989, 164.

⁵¹ Linkola 1979, 104.

⁵² Linkola 1979, 112; ks. esim. Linkola 2015 (1971), 28.

⁵³ Midgley 1991, 5,9.

Linkolan elonjäämisopin keskeinen sanoma oli, että ihminen pyrkii kaikkiin mahdollisiin keinoihin turvaamaan oman lajinsa selviytymisen. Ihminen pyrkii lisääntymään nälkärajaan asti, täyttämään elintilan omalla lajillaan, kunnes kaikki luonnonvarat on käytetty loppuun. Hän lainasi Adolf Hitlerin (1889–1945) saksankielistä elintilan käsitettä *Lebensraum*.⁵⁴ Elonjäämisoppia ihminen oli käyttänyt oikeutuksena syrjiä muita lajeja, riistääkseen myös niiden elintilaa. Oman lajin säilyminen oli Linkolalle jokaisen eläimen velvollisuus; siksi elämän turvaaminen muillekin lajeille oli tärkeää.⁵⁵

Tere Vadén piti Linkolan ajattelua retorisena vaikuttamiskeinona, jopa ideologisena toiveajatteluna. Sen tehtävä oli Linkolan ajattelussa luoda pysyviä ja ajattomia lainalaisuuksia, joita Vadén kutsui objekteiksi. Niitä Vadén piti ymmärrettävinä inhimillisinä ajatusrakenteina.⁵⁶ Lainalaisuuksien keksiminen oli siis eräänlainen ajattelun itsesäätelymekanismi, minkä pohjalle Linkola rakensi omaa ihmis- ja eläinkuvaansa, laajemmin ottaen koko elämänskatsomuksensa. Jos ihmisen toiminta vaikutti liian älyttömältä, siihen täytyi hänen mukaansa löytyä myös jokin biologinen syy.

Linkolan sosiaalidarwinismi, joka on olennainen osa hänen evoluutiobiologiaansa, oli hänen keinonsa purkaa ihmistä ja eläintä toisistaan erottelevaa diskurssia. Tämä diskurssi voimistui ja säilyi pitkään Jean-Baptiste Lamarckin (1744–1829), Charles Darwinin, Herbert Spencerin (1820–1903) ja Gregor Mendelin (1822–1884) evoluutioteorioiden jälkeenkin. Tässä mielessä Linkola asetti tehtäväkseen muistuttaa ihmisiä heidän todellisesta alkuperästään, joka joillakin tuntui hänen mukaansa unohtuvan. Linkola piti kiinni tästä eläinperäisyyden peruslähtökohdasta kynsin hampain kumotakseen ihmiskeskeisyyden hierakkiset rakenteet, joissa luonnon ja eläimien systemaattinen sorto ja laiminlyönti olivat ylliedustettuina.

Linkola otti kantaa myös ihmisten väliseen tasa-arvoon. Hän piti ihmisoikeuksien varjelua erityisen ongelmallisena. Hänen mukaansa kaikkein suurimpiakin ajattelijointa kahlitsi yritys pitää kiinni ihmisen loukkaamattomasta itseisarvosta tasa-arvon,

---

⁵⁴ Ks. esim. Linkola 1989, 59, 79.

⁵⁵ Ks. esim. Linkola 1979, 64.

⁵⁶ Vadén 2008, 110.

demokratian ja yksilövapauden nimessä.⁵⁷ Linkolaa tutkineet, kuten paikoittain Linkola itsekin, pitivät hänen suhtautumistaan tasa-arvokysymyksiin suvaitsevaisena hänen muihin näkemyksiinsä verraten. Alkuperäiskansat kuin myös muuta alkuperää edustavat ihmiset olivat Linkolan silmissä yksi ja sama ihmisrotu, yhtä arvokas tai yhtä kelvoton.⁵⁸ Yhteen Linkolan sanavalintaan kiinnitän kuitenkin huomiota. Ihmislajin aggressiivisuutta uudelleenarviooidessaan hän kutsui ”eskimoita” ja muita rotuja, ilmeisesti marginaalisia ihmisryhmiä ”heikentyneiksi roduiksi”.⁵⁹ Oli sitten kyseessä lipsahdus tai ei, oli Linkolalla selvästi omia arvolatautuneita mielipiteitä myös ihmisten välisestä tasa-arvosta.

Evoluutio on Linkolan ihmiskuvan määrittelyllisen kannalta keskeinen. Linkola uskoi, että evoluution virheenä oli ollut ihminen ja evoluution suunta oli kääntymässä uuteen suuntaan. Ihminen oli evoluutionsa tahdoton uhri, ja ihmisen havittelema edistys oli horjuttanut ”luonnon tasapainotilan”.⁶⁰ Luonnon tasapainotilan olemassaolosta hän oli vakuuttunut, vaikka esimerkiksi biologi Yrjö Haila olikin sen kiistänyt, niin kuin Linkola toteaaakin. Luonnon tasapainotila oli Linkolan ajattelussa eräänlainen neutraali ja spontaani tila, jossa kukin laji sai kukoistaa omien resurssiensa varassa. Ihminen oli kuitenkin harvinainen poikkeustapaus, koska se oli onnistunut ylittämään nämä luonnon asettamat rajat.⁶¹

Tieteellisessä diskurssissa biologian ja kulttuurin käsitteet esiintyvät usein rinnakkaisina tai vastakkaisina tekijöinä. Tällaista vastakkainasettelua on Linkolankin teksteissä voimakkaasti esillä, etenkin silloin, kun hän nimitteli aikalaisiaan ”kulttuuri-ihmisiksi.”⁶² Filosofin Kari Väyrynen on erottanut kulttuurirevoluution käsitteen varsinaisesta biologisesta evoluutiosta. Hänen mukaansa Linkolan maailmankuva oli biologinen, ihmisen kulttuurirevoluutio puolestaan deterministinen.⁶³ Kulttuurirevoluutio voidaan

---

⁵⁷ Linkola 2004, 269.

⁵⁸ Kylänpää 2017, 279; Kämäräinen 1992, 89.

⁵⁹ Linkola 1989, 86.

⁶⁰ Linkola 1989, 166–167.

⁶¹ Linkola 2004, 95–97.

⁶² Linkola 2015 (1971), 129, 160.

⁶³ Väyrynen 2021, 401.

siis nähdä Linkolan ajattelussa ihmislajia rappeuttava kehitysoptimismien voimana, jonka biologinen evoluutio oli mahdollistanut.

”Linkolalaisuuden vararikko” -otsikolla kirjoitti nimimerkki Phtirius *Molekyyli* -lehdessä vuonna 1974 Linkolan maailmankatsomuksellisesta filosofiasta. Linkola nosti mielipidekirjoituksen ja oman vastauksensa vuodelta 1974 kirjaansa *Voisiko elämä voittaa* (2004). Phtirius kommentoi Linkolan elonjäämisoppia seuraavalla tavalla:

*Linkola muutenkaan ei pysty tekemään eroa ihmisen ja eläimen välillä. Hän puhuu ihmisen ”lajityypillistä ominaisuuksista”, joita olisi mm. taloudellisen kasvun halu jne. [- -] Linkola biologina kuuluu siihen ryhmään, joka yrittää selittää yhteiskunnan toimintoja eläinpsykologian avulla.*⁶⁴

Kommentti lähenee linkolalaisen sosiaalidarwinismin ongelmaa: Linkolan sosiaalidarwinismi perustui epäsovinnaiseen eläinpsykologiaan, jota hän käytti retorisenä vaikuttamiskeinona. Linkola halusi filosofiallaan palauttaa ihmisen alkuperäiseen heimo- ja keräilijärooliinsa, teknologiasta riippumattomaan aikaan. Linkola vetosi siis universaaleihin luonnonlakeihin ja lainalaisuuksiin, eikä siten hyväksynyt ihmisen omaa määrittelyvaltaa esimerkiksi siitä, mikä on eläin, mitä ihminen saa tehdä luonnolle ja miten muita eläimiä saa kohdella. Toisaalta Linkola myönsi pitävänsä nykyihmisen kehittämää ”henkistä kulttuuria” hyvin arvokkaana ja ihmistä määrittävänä tekijänä, vaikka hän liittikin kulttuuriset saavutukset sivistyneistön saavutuksiksi.⁶⁵

1.3. Ihmisen itseisarvo ja välinearvo

Itseisarvolla tarkoitetaan sellaista kokemusarvoa, jossa kohde saa välittömän perusarvon, ennen kuin sen toimintaa aletaan arvioimaan.⁶⁶ Ihmisen toimintaa puolestaan voidaan esimerkiksi arvottaa sen tuottaman hyödyn kannalta. Tätä puolestaan kutsutaan välinearvoksi.⁶⁷ Nämä käsitteet ovat hyödyksi, kun tahdotaan

---

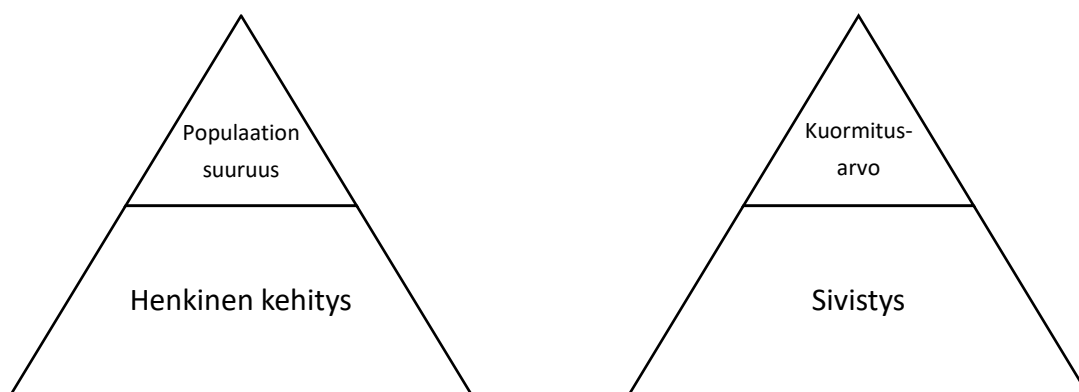
⁶⁴ Linkola 2004, 179–180.

⁶⁵ Ks. esim. Linkola 2015 (1971), 33; Linkola 2004, 238.

⁶⁶ Vilka 1997, 25.

⁶⁷ Vilka 2003, 134.

erottaa Linkolan ajattelusta hänen henkilökohtainen ihmiskuvansa hänen biologisesta eläinkuvastaan. Nämä kaksi toisistaan poikkeavaa näkemystä ja niiden erottelun vaikeus ovat tuottaneet tutkijoille hankaluuksia muodostaa yhtä ja johdonmukaista käsitystä Linkolan maailmankatsomuksesta. Julkisessa keskustelussa nämä kaksi usein sekoitetaan toisiinsa.

Kuvio 3. Vasemmalla Linkolan biologinen eläinkuva, jonka mukaan lajin itseisarvo määräytyi. Oikealla puolella Linkolan henkilökohtainen ihmiskuva, jonka mukaan ihmisen välinearvo määräytyi.

Laatimani kuvio (kuvio 3.) havainnollistaa, että Linkolalle tärkeintä oli eläinlajin populaation suuruus ja lajin henkinen kehitys. Mitä suurempi lajin populaatio oli, sitä merkityksettömämpi yksittäinen lajiyksilö on elämänsuojelun kannalta. Henkisellä kehityksellä Linkola tarkoittaa pääasiassa lajin älykkyyttä, mutta siihen voidaan lukea myös muita piirteitä. Linkolan ihmiskuva perustui puolestaan ihmisen välinearvoon. Suurin vaikuttaja oli ihmisen aiheuttama kuormitus luonnolle. Toiseksi tärkeimpänä Linkola piti sivistystä, tarkemmin ottaen sitä, miten yksilö ajatteli. Mitä enemmän ajattelu mukaili Linkolan omaa ajattelua, sitä arvokkaampi ihminen oli. Näin Linkola asetti itsensä sivistyneen ihmisen ihannekuvaksi. Sivistykseen ja kuormitusarvoon kuului myös vahva toimijuuden ulottuvuus, jota myös ympäristöhistorian ja Linkolan tutkija Helena Vuokko on pitänyt hyvin keskeisenä Linkolan ajattelulle.⁶⁸ Toiminnassa ajattelu

---

⁶⁸ Vuokko 2008, 7.

konkretisoitui, eikä jäänyt pelkäksi puheeksi. Tässä mielessä Linkola eli kuten opettikin, niin kuin joissain tutkimuksissa on korostettukin.⁶⁹

Syväekologian, kaiken elämän ylläpitämisen näkökulmasta ihmisen asema elonkehän monimuotoisuuden kannalta on sama kuin muidenkin eläinten. Ihmiskeskeisen ajattelun yhtenä ongelmana Linkola piti sitä peruslähtökohtaa, että ihminen piti itseään ainutlaatuisena, muiden elämänmuotojen ja eläinten yläpuolella olevana kaiken elämän suvereenina.⁷⁰ Ihmiskeskeisyydessä oli Linkolaan mukaan kyse siitä, että hierarkian huipulta ihminen kohdisti valtaansa alaspäin muihin eläinlajeihin, ja vain ihmisen määrittelyvallan kautta muut eläimet ovat voineet saada arvonsa. Tätä hän ei kuitenkaan itse hyväksynyt, vaan kritisoi sitä todeten, että ”ihmistä on mahdotonta nähdä muuna kuin yhtenä miljoonista samanarvoisista elämänmuodoista.”⁷¹ Linkola ei kuitenkaan täysin itsekään kiistänyt ihmisen erityisasemaa maapallolla, mutta sen sijaan kyseenalaisti ihmisen äärimmäisyyksiin menevät toimet.⁷²

Ihmiskeskeisyyden toisena ongelmana Linkola piti ihmisen taipumusta etäännyttyä omista ongelmistaan siirtämällä ne ulkopuolisille. Ulkopuolisia, joiden niskoille ongelmat asetettiin, olivat esimerkiksi toisen paikkakunnan tai valtion ihmiset. Näin toimi suomalainen esimerkiksi väestönkasvun, saastuttamisen, rasismien tai sodankäynnin ongelmien kohdalla.⁷³ Leena Vilkkä onkin nasevasti osoittanut ihmiskeskeisyyden opeissa piilevää lajisortoa: ihminen opetetaan kunnioittamaan toisia ihmisiä itseisarvoisina, mutta sama periaate ei ylety koskemaan muita eläimiä.⁷⁴ Tähän periaatteeseen nojaten Linkola oli jo lapsuudesta asti opetettu kunnioittamaan eläimiä. Muun eläinkunnan kunnioitus oli osa hänen sivistysihannettansa, joka oli mitä ilmeisemmin monelta muulta ihmiseltä jäänyt kasvatuksessa pois.

---

⁶⁹ Ks. esim. Ahmala 2020, 133.

⁷⁰ Ks. esim. Linkola 1989, 161; Linkola 2004, 50–51.

⁷¹ Linkola 1979, 203.

⁷² Linkola 2004, 131.

⁷³ Linkola 1979, 18, 59.

⁷⁴ Vilkkä 1997, 4.

Ihmiskeskeisyyden ongelmaksi Linkola luki myös humanismin, joka oli asettanut ihmiselle liian suuren itseisarvon. Ihmisen arvosta Linkola on muun muassa todennut näin:

”Todellisuudessa me kaikki olemme varsin vähäpätöisiä ja merkityksettömiä olentoja, joiden on kuitenkin hieman vaikea hyväksyä tätä tosiasiaa.”⁷⁵

Vaikka ihminen oli Linkolan mukaan väkirikkaudellaan, tuhoavalla käyttäytymisellään ja öykkärimäisellä kulutuksellaan muuttunut lähes arvottomaksi, jopa haitalliseksi eläimeksi, ei ihminen kuitenkaan saanut kuolla sukupuuttoon.⁷⁶ Olihan harvalukuisten ihmisten tehtävä toimia muille esimerkillisinä ylimyslajin edustajina.⁷⁷

Ihmislajin rappeutumisen Linkola ajoitti toisen maailmansodan jälkeiseen Suomeen, tehometsätalouden syntyyn ja kehitykseen uuden teknologian puitteissa. Havaittu rappeutuminen perustui pitkälti Linkolan tekemiin omiin havaintoihin, joissa soita kuivattiin, metsää kaadettiin ja Suomen vesistöt saastutettiin. Luonnon rappeutuminen tarkoitti myös ihmisen rappeutumista, koska ihmisestä tuli yhä riippuvaisempi metsäteollisuudesta. Ihmisestä tuli tehometsäteollisuuden sivuvaikutusten laiminlyöjiä, hiljainen nyökyttelijä. Tästä Linkolan näkemyksestä Kämäräinen käytti tutkimuksessaan nimitystä tuhon hypoteesi.⁷⁸ Linkola on tämän ajatuksen ytimessä esimerkiksi *Elonkehässä* julkaistussa artikkelissaan ”Kertauskurssi metsästä” (2003):

Tämän maan metsätalouden historia on monivaiheinen ja synkkenemistään synkkenevä. Sen jälkeen kun riistamaat ja kalavedet oli valloitettu ja pellot raivattu, saatu niistä kansalle täydellinen elanto ja toimeentulo, on kuitenkin metsiä kaadettu suruttomasti. Vain pieni osa on

---

⁷⁵ Linkola 2010 (1960), 29.

⁷⁶ Linkola 1989, 92.

⁷⁷ Linkola 2004, 238.

⁷⁸ Kämäräinen 1992, 41.

tarkoitettu elintärkeään käyttöön, rakennustarpeeseen ja polttopuuksi.

Tämänkin käyttö on yhä suuremmalta osalta turhaa tai vahingollista.⁷⁹

Ihmislajin rappeutumiseen liittyi myös olennaisesti modernisaatio. Linkola ihannoï kulttuurimaisemien koskemattomuutta, jossa eläin- ja kasvilajit säilyttävät arvonsa vain, jos ne pysyvät paikallisen elinyhteisönsä raameissa. Tästä näkökulmasta modernisaatio, joka tarkoitti myös globalisaatiota, merkitsi rappeutumista: luonnon eläin- ja kasvilajit sekoittuivat, ihmiset muuttivat valtioista toisiin ja luonto tyypistyi olemattomaksi.⁸⁰

Linkolan ajatteluun nojaten ihmisen arvohan on ollut jatkuvassa laskusuhdanteessa jo tuhansia vuosia. Tästä väestökasvun historiallisesta jatkuvuudesta Linkola mitä ilmeisemmin irtaantui luonnon keskellä omien ajatustensa seurauksena. Väestökasvun vaikutukset ovat kuitenkin vasta viimeisen vuosisadan aikana olleet näkyvimmillään ja tuhoisimmillaan, mikä puolestaan toimi katalyyttinä Linkolan kaltaisten ympäristöajattelijoiden syntyyn 1960-luvulla. *Helsingin Sanomissa* julkaistu ”Metsäpeite palautettava Suomeen” (1995) kertoi meille tästä Linkolan ajattelusta kaiken olennaisen:

Suhtautuminen metsään kytkeytyy siis pohjimmaisiiin kysymyksiin ja perusarvoihin, käsitykseen elämästä, ihmisestä, ihmisen paikasta elonkehässä (biosfäärissä). Elämänsuojelijalle, elämän moninaisuuden (biodiversiteetin) vaalijalle, on käsittämätön ajatus, että koko maapallon ala kuuluisi yhdelle ainoalle eläinlajille, ihmiselle.⁸¹

Linkola ei pelännyt kohdistaa eläinkuvansa hierakisuutta myös ihmiseen. Vuonna 1999 hän kirjoitti *Elonkehässä* ihmisen arvosta kritisoimalla vallitsevaa ihmiskuvaa. Esimerkiksi ihmisoikeuksia hän piti ”luomakunnan kuolemantuomiona”. Kaksi ihmistä ei koskaan voinut Linkolan mielestä olla samanarvoisia, toinen oli aina arvokkaampi, jotkut ihmiset olivat jopa ”miinusmerkkisiä” hyödyltään. Ihmisen arvo perustui Linkolan mukaan sellaisiin ihmistä määrittäviin arvoihin, kuten älyyn, viisauteen, sivistykseen ja

---

⁷⁹ Linkola 2004, 68.

⁸⁰ Ahmala 2020, 128–129.

⁸¹ Linkola 2004, 50.

tunnekykyyn.⁸² Samat arvot hän liitti myös sivistyneisiin yksilöihin; näin ollen tulkitseen, että mitä enemmän yksilö läheni Linkolan omaa maailmankatsomusta, sitä sivistyneempi ja arvokkaampi hän oli.

Tulevaisuuden ihmiselle Linkola löysi vuoden 1971 tekstissään uudenlaisen ihmisen arvoa määrittävän tekijän, nimittäin kuormitusarvon. Linkolan mukaan kuormitusarvo tulisi toimimaan ”ihmisyksilön arvon ja olemassaolon oikeutuksen keskeisenä mittapuuna.”⁸³ Hän otti esimerkikseen kymmenen lasta omaavan ”kainuulaisen mökkimiehen”, joka syytti yhteiskuntaa toimeentulo-ongelmistaan. Kuormitusarvoon näyttää vaikuttaneen lasten lukumäärä eli toisin sanoen väestönkasvun aiheuttama rasitus luonnolle. Kuormitusarvo käsitteenä jäi Linkolalle kuitenkin tämän maininnan jälkeen vähäiseksi. Kuten olen jo maininnut, Linkola kirjoitti teemoittain, mielensä mukaisesti aiheesta toiseen ja yksi asiakokonaisuus kerrallaan.

Linkolalle Suomen hedelmällisyysluvut lienevät olleen yhdentekeviä, olihan suomalaisia 4,6 miljoonaa vuonna 1971. Kuten kuvio 2. osoittaa, sotavuosien jälkeen syntyvyys oli ollut Suomessa jatkuvassa laskusuhdanteessa. Vuonna 1969 Suomessa alitettiin sukupolvien uusiutumisen takaava 2,1 lapsen raja ja lasku jatkui vuoteen 1973 saakka, jolloin kokonaishedelmällisyys oli Suomen historian alhaisin: 1,5 lasta naista kohti.⁸⁴

---

⁸² Linkola 2004, 158–159.

⁸³ Linkola 1979, 60.

⁸⁴ Tilastokeskus, Syntyneiden määrä Suomessa 1751–2015.

Kuvio 2. Syntyneiden määrä Suomessa 1751–2015. Tilastokeskus.

1.4. Sivistyksen ylimyslaji

Vuosikymmeniä kestäneen valistuskampanjansa jälkeen Linkola ei enää jaksanut uskoa ihmisen perusluonteen muuttumiseen, ainakaan nopeaan ja merkitykselliseen muutokseen.⁸⁵ Kirjoittajanuransa alussa 1960-luvulla Linkola uskoi vielä ihmiseen kykyyn olla suvaitsevainen, hyvänsuopa ja rakastava.⁸⁶ 1970-luvulle tultaessa hän alkoi jakamaan ihmiset kahteen kategoriaan: massoihin ja sivistyneisiin. Linkolaa tutkineen toimittaja Riitta Kylänpään mukaan ”Linkola kanavoi pettymyksensä ja vihansa kirjoittamiseen 1970-luvun alkuvuosina”.⁸⁷ Massoihin hän liitti oman maailmankatsomuksensa kannalta kaikkein kurjimpia nyky-yhteiskunnan ominaispiirteitä, kuten aineellisen riippuvuuden, ihmiskeskeisyyden ja eläinten kaltoinkohtelun.⁸⁸

Sivistyneisiin Linkola ei suinkaan luokitellut vain varakkaita ihmisiä, vaan jokaisen ”epäitsekkään ihmisen”, jolla oli kykyä ”kokonaisnäkemukseen” ja ”suhteellisuudentajuun.”⁸⁹ Toki voidaan myös väittää, että ympäristöystävällisyys oli osa kotikasvatusta, jonka merkitystä Linkola korosti ainakin omien arvojensa kannalta.⁹⁰

⁸⁵ Linkola 2004, 132.

⁸⁶ Ks. esim. Linkola 2010 (1960), 29–30.

⁸⁷ Kylänpää 2017, 221.

⁸⁸ Ks. esim. Linkola 2015 (1971), 30; Linkola 2015 (1971), 86–87, 141; Linkola 2004, 133.

⁸⁹ Linkola 2015 (1971), 125.

⁹⁰ Linkola 2004, 38.

Sivistys oli Linkolan mukaan ylimyslajin merkittävin ominaispiirre. Sivistys oli aatteellisten tarkoitusten toteuttamista, jossa etenkin velvollisuuden- ja vastuuntunto olivat keskeisiä. Linkolan maailmankatsomuksessa velvollisuus ja vastuu olivat eräänlaisia marttyyriuden ilmentymiä. Esimerkiksi fasismin ja sosialismin hirmuteot hän tuomitsi, mutta näissä ideologioissa oli samanlaista marttyyriuden rohkeutta, nöyryyttä ja vaalimista, jota hän kaipasi ihmisiltä luontoa kohtaan.⁹¹ Tärkeintä oli siis toimia roolimallina muille ihmisille ja ottaa laajempi ihmisjoukko, jopa koko maapallon tila huomion kohteeksi. Linkolan sivistysihanne oli perinteistä suurmieshistorian ihannointia. Linkola ei siis lukenut ihmiskunnan saavutuksia niin sanottujen äänettömien eli marginalisoitujen ihmisten saavutuksiksi.

Sivistyneiden arvomaailmaan Linkola sisällytti askeesin, joka liittyi läheisesti hänen elitistiseen haaveeseensa aatelisista ja harvalukuisista ihmisistä maailman ylimyslajin edustajina.⁹² Linkola oli jo esseessään ”Sivistyksestä” (1966) vakuuttunut, että sivistykseen kuuluivat olennaisesti epätsekkyyks ja suhteellisuudentaju. Suhteellisuudentajulla hän tarkoitti henkilön ymmärrystä omasta merkittävydestään maailman mittakaavassa. Sivistysperheet olivat hänelle pääasiassa rahallisesti riippumattomia perheitä, joiden ensisijaisiin tavoitteisiin kuuluivat ”yleishyödylliset ja aatteelliset tarkoitukset.”⁹³ Linkola puhuikin velvollisuuksien ja vastuun sivistysluokasta eräänlaisena ”roskaväeksi” ja massoiksi nimittämiensä ihmisten holhoojaluokkana. Suomen sisällissodasta hän käytti nimitystä punakapina, ja sivistyneille oli Linkolan mukaan puolentalinta päivänseivää, koska kyseessä oli ”kulttuurin ja barbarian yhteenotto”.⁹⁴

Sivistyksen yhteydessä tulee ottaa huomioon myös sen suhteuttaminen muihin eläimiin. Tässä tutkimuksessa esitän sen samankaltaisuuden näkökulmasta. Samankaltaisuudessa on kyse siitä, että ihminen löytää muista eläimistä piirteitä, jotka muistuttavat sen omia.

---

⁹¹ Linkola 2004, 320.

⁹² Esim. Linkola 2015 (1971), 125–131; Linkola 2004, 236–238.

⁹³ Linkola 2015 (1971), 125–131.

⁹⁴ Linkola 2004, 236–241.

Teoksessaan *Johdatus 1990-luvun ajatteluun* (1989) Linkola kommentoi ihmisiä ja eläimiä erottelevaa ajattelua:

*Voimme kyllä löytää lukemattomia ominaisuuksia, piirteitä, joissa ihminen eroaa muista eliölajeista. [– –] Mutta samantapaisen litanian keksivät omista ainutlaatuisuuksistaan varmasti käki ja käenpiikakin, jos ne nousisivat todistamaan.*⁹⁵

Ihminen siis tuomitsi Linkolan mukaan eläimiä niiden puutteiden valossa, eikä niiden parempien ominaisuuksien valossa, joita niillä oli suhteessa ihmiseen.

Jo antiikin Roomassa oli käytössä niin sanottu *jus animalium* -periaate⁹⁶, jonka mukaan kaikilla eläimillä oli ihmisyhteisöistä riippumaton luonnollinen oikeus, itseisarvo.⁹⁷ Toisaalta antiikin Roomassa monet eläimet joutuivat myös ihmisten teurastamiksi gladiaattoritaisteluissa. Psykologi Richard D. Ryder on kutsunut ihmisen yhteiskunnallisesti ylläpitämää epätasa-arvoa muita eläimiä kohtaan lajisoroksi eli spesismiksi.⁹⁸ Perinteisen eläinsuojeluliikkeen ja eläinoikeusliikkeen välinen ero tulee kuitenkin vielä mainita: eläinsuojelussa on pääasiassa kyse eläimen kokeman tuskan minimoimisesta, eikä se kyseenalaista ihmisen ylivertaisuutta tai ihmiskeskeistä näkökulmaa suhteessa muihin eläimiin, toisin kuin eläinoikeusliike.⁹⁹

Kämäräinen tarkastelee myös toimijuuden näkökulmaa Linkolan ajattelussa. Kämäräisen mukaan Linkola näki ihmisen lajina muiden lajien joukossa, jolla on tuhoavasta vaikutuksestaan huolimatta tärkeä asema luonnon subjektina, toimijana. Ihmisen tehtävä oli sama kuin muun luonnon: sen tarkoitus oli lisätä luonnon monimuotoisuutta, toimia ainutlaatuisena elämänmuotona, varmistaa elämän säilyminen maapallolla.¹⁰⁰ Suomen erämaista Linkola onkin todennut:

---

⁹⁵ Linkola 1989, 161.

⁹⁶ suom. "eläinten oikeudet."

⁹⁷ Vilka 2003, 19–20.

⁹⁸ Ryder 1983, 5.

⁹⁹ Tuomiovaara 2008, 25.

¹⁰⁰ Kämäräinen 1992, 64.

*Erämaa elää omilla ehdoillaan, omana eloyhteisönään. Sen tehtävä on siinä, että se on siellä.*¹⁰¹

Linkolan ihmis- ja eläinkuvan biologinen vertailu oli tärkeä osa hänen maailmankatsomustansa. Tehdessään vertauksia eläimiin hän esitti joukon erityispiirteitä, joita voitiin nähdä myös muissa eläimissä. Tällöin Linkola vetosi piirteiden samankaltaisuuksiin. Samankaltaisuus ei kuitenkaan tarkoita samanlaisuutta. Samanlaisuus viittaa täydelliseen yhdenmukaisuuteen, kun taas samankaltaisuudessa verrattavat piirteet lähinnä vain muistuttavat toisiaan, vaikka toimivatkin eri tavoin.¹⁰²

Pohjoismaista, suomalaisista ja eurooppalaista kulttuuria Linkola piti erityisen arvokkaina. Pohjois-Euroopan kansat olivat Linkolalle metsäkansoja, joiksi evoluutio ne oli muovannut. Hänen mukaansa korkeasti kehittyneillä, älykkäillä elämänmuodoilla oli synnynnäinen taipumus juurtua paikallisiin kasvuympäristöihinsä.¹⁰³ Tämä voidaan tulkita siten, että ihmisen kohdalla se näyttäytyy isänmaallisuutena, tarkemmin ottaen rakkautena tuttua ympäristöä ja sen eläimistöä kohtaan.

Kansallisuusaate on osaltaan korostanut samanlaista kulttuurimaiseman säilyttämisen tärkeyttä kuin Linkola. Kulttuurimaiseman säilyttäminen liittyy Linkolalla läheisesti myös esteettiseen, jopa nostalgiseen menetetyn luonnonmaiseman ihannointiin. *Valkeakosken Sanomissa* otsikolla ”Sääksmäen maisemat” Linkola korosti tätä näkemystä toteamalla:

*Ainoa asia, jossa nk. kehitys on tällä vuosisadalla ollut Suomessa myönteinen, on ollut kulttuurimaiseman kauneuskäsityksen muutos.*¹⁰⁴

1.5. Kulttuurikritiikki vastapainona Linkolan biologiselle reduktionismille

Kun Linkola puhui ”biologin näkökulmasta” ja ”luonnonystävistä”, hän projisoi sellaisia piirteitä, joita hän liitti itseensä. Esimerkin tästä ilmiöstä tarjosi Linkolan vuoden 1971

---

¹⁰¹ Linkola 1989, 133.

¹⁰² Kilponen 2018, 1.

¹⁰³ Linkola 2015 (1971), 112–113.

¹⁰⁴ Linkola 2004, 216.

essee ”Mitä iloa ihmispaljoudesta?”. Siinä Linkola selitti oman biologisen näkemyksensä kompastuskiven eli maailmankatsomuksensa ristiriidan kulttuurisen näkemyksen kanssa ihmisen toiminnasta ja käyttäytymisestä. Linkola tiedosti jokaisen eläinlajin biologisen vietin lisääntyä rajattomasti taatakseen oman lajinsa selviytymisen. Tätä viettiä hän piti velvoitteena, ja siitä irtaantuminen tarkoittaisi rappiota muiden ihmisten silmissä.¹⁰⁵ Linkolan ajattelussa ihmiset ja eläimet toteuttavat siis omalla tavallaan biologista ja luonnollista velvollisuuttaan luontoa kohtaan. Tällaista biologisen absolutismin sanomaa Linkola yritti kirjoituksillaan muille ihmisille välittää. Tästä Linkolan ajattelutavasta Juri Nummelin on omassa filosofisessa analyysissään käyttänyt nimitystä aitohegeliläinen teleologia.¹⁰⁶

Myös sosiaalinen ulottuvuus kuului Linkolan ihmiskuvaan. Omien kokemustensa nojalla hän tiedosti ihmisen lähimmäisenrakkauden ja lajisolidarisuuden silloin, kun ihminen oli ”häiriintymättömässä yhteisössä”.¹⁰⁷ Lähimmäisenrakkaudella Linkola tarkoitti sukulaisten, ystävien ja kumppaneiden lisäksi myös lajitoveruutta tuntemattomia kohtaan. Tämä myötätunto ulottui myös muihin eläimiin, niin kuin hän tähdensi esimerkiksi esseessään ”Kalasääski” (1971) lintujen tutkijan suhteesta lintuihin.¹⁰⁸ Linkola itsekin rakasti seuraa. Sääksmäen metsissä jokainen ihminen, joka vaivautui hänet sieltä etsimään, oli tervetullut. Linkola ei ollut ihmisvihaaja, se ei kuulunut hänen ihmiskuvaansa. Tähän viittaa myös filosofi Hans-Georg Gadamerin (1900–2002) ja Slavoj Žižekin (1949–) ajatus, jonka mukaan ekologisen tuhon profeetallinen saarnaaminen on osoitus siitä, että henkilö itse pelkää ennusteen toteutumista kaikkein eniten.¹⁰⁹

Linkola tiedosti myös ihmisen sosiaaliset tarpeet. Hän kutsui niitä ”ihmislajin muuttumattomiksi sosiaalisiksi lainalaisuuksiksi”.¹¹⁰ Linkola teksteissään harvoin käsittelee esimerkiksi seksuaalisuutta, mutta poikkeuksena mainitsen hänen esseensä ”Kirje Suomen henkeville naisille” (1987), jossa hän kirjoitti metsissä asuvista

---

¹⁰⁵ Linkola 1979, 64.

¹⁰⁶ Nummelin 2013, 213.

¹⁰⁷ Linkola 1989, 178.

¹⁰⁸ Linkola 1979, 68-76.

¹⁰⁹ Žižek 2017, 439.

¹¹⁰ Linkola 1989, 83.

yksinäisistä miehistä ja kaupunkilaisnaisista. Essee alkoi lähes ahdasmielisenä itsesäälinä, mutta vähitellen teema vedettiin jälleen biologisiin tekijöihin. Naisten ja miesten välisestä suhteesta hän kirjoitti:

Me tunnemme, että ihmiset on luotu elämään pareittain, että miehen ja naisen hyväily ja yhteisymmärrys ovat elämän perusasioita, että jokainen yksin nukuttu yö on rikos luontoa vastaan. Rakkauselämä on tärkeämpää kuin ruoka ja juoma.¹¹¹

Voidaan siis todeta, että vankka arvokonservatiivinen ydinperhemalli sisältyi Linkolan ajatteluun. Se ollut mitenkään erityisen yllättävää; olihan Linkola kasvanut kristillisessä ympäristössä, omaksunut kaikkein biologisimmat kannat ihmisen ja eläinten olemassaolosta ja perustanut koko elämäkatsomuksena ihmislajin säilymisen problematiikalle.

Linkolan arvomaailmaan kuuluivat ihmisten lisäksi myös muut eläinlajit. Hän viittasi teksteissään muihin ”korkeisiin” eläinlajeihin, joilla hän tarkoitti pääasiassa nisäkkäitä. Erot ihmisten ja muiden nisäkkäiden välillä olivat hänelle lähinnä psykologisia, ja ne tulivat ilmi silloin, kun hän moitti modernien yhteiskuntien tuottamia mielenterveysongelmia.¹¹² Linkolalle ihmisen kokema masennus oli oire aikaisemmin mainitsemastani irtaantumisesta luonnosta. Tämä näkyy selkeimmin niissä haastatteluissa ja kirjoituksissa, joissa hän puhui omasta kokemuksestaan masennuksen kanssa.¹¹³ Linkolan mukaan masentuminen ja toivottomuus olivat esimerkiksi luonnonsuojelijoiden keskuudessa yleisiä kokemuksia.¹¹⁴ Filosofin Ville Lähteen mukaan Linkola tällä tavalla profeettallisesti universalisoi oman ihanteensa ja uskomuksensa.¹¹⁵ Linkolan maailmankatsomus perustui siis yleistämiseen, jonka tarkoitus oli tehdä erontekoa tavallisen massaihmissen ja sivistyneiden välillä, erottaa rahvas valistuneista, heikot vahvoista.

---

¹¹¹ Linkola 1989, 117.

¹¹² Linkola 1979, 67

¹¹³ Kylänpää 2009, 34.

¹¹⁴ Ks. esim. Linkola 1979, 67.

¹¹⁵ Lähde 2008, 97.

Oittisen mukaan Linkolan ajattelun suurimpia ongelmia oli moraalisten valintojen biologisointi.¹¹⁶ Moraalisten valintojen lisäksi Linkola biologisoi myös ajattelutapoja. Linkolalle kehitysusko ja optimismi olivat moderneille ihmisille synnynnäisiä, geneettisiä ajattelutapoja. Kehitysoptimismi oli Linkolan elonjäämisopin mukainen välttämättömyys ihmiselämän säilymisen kannalta.¹¹⁷ Toinen hyvin keskeinen biologisoitu käsite Linkolan ajattelussa oli niin sanottu itsetuhoamismekanismi, joka osittain sisältyi myös edellä mainittuun kehitysoptimismiin. Linkolan mukaan:

*Ihminen, Homo destructivus, on aina kulloisellakin teknologian tasolla tuhonnut elämän edellytyksiä, ja oman elämänsä edellytyksiä, maksimaalisesti, juuri niin paljon kuin insinöörien laitteet ovat myöten antaneet.*¹¹⁸

Näin Linkola oli asettanut ihmisille sellaiset perustavanlaatuiset ominaisuudet, joiden pohjalta hän pystyi oikeuttamaan väkivallan käytön ihmistä, tuhoisinta eläinlajeja kohtaan. Mutta edelleen elonjäämisoppinsa merkeissä Linkola oikeutti myös väkivallan muita eläimiä kohtaan. Hän piti mahdottomana ”jättää käyttämättä erätalouden liha- ja kalavaroja.”¹¹⁹

Mitä tästä kaikesta voidaan päätellä? Ensiksi voidaan todeta, että Linkolan ihminen on evolutiivisen kehityksen jatkumossa murrosvaiheessa, kehittynyt *homo sapiensista* uudeksi, biologiseksi, aineelliselle vauraudesta ja teknologiasta riippuvaiseksi lajiksi, *Homo destructivukseksi*. *Homo destructivus* käsitteenä kuultiin puheessa Vihreän liikkeen yleiskokouksessa Turussa kesäkuussa vuonna 1985 ja nähtiin terminä ensimmäisen kerran hänen teoksessaan *Johdatus 1990-luvun ajatteluun* (1989). Moraalin ja elämäntapojen biologisointi tapahtui Linkolan ajattelussa vaiheittain, osittain pitempien aikavälien saatossa. Ihmisten tinkimättömyys Linkolalle järjettömiltä

---

¹¹⁶ Oittinen 1993, 187.

¹¹⁷ Linkola 1989, 13.

¹¹⁸ Linkola 1989, 72.

¹¹⁹ Linkola 1989, 80.

tuntuville asioille muuttuivat ajan myötä Linkolan ajattelussa biologisiksi lainalaisuuksiksi, koska muita selityksiä hän ei tietoisesti ja tarkoituksella niihin hae.

Linkola ei näissä ajatuksissa edustanut tieteellistä, vaan näennäistieteellistä näkökulmaa, joka naamioitiin biologiaksi. Nummelin ja Kilpeläinen pitävät Linkolaa absoluuttisten totuuksien retoriikkansa pohjalta teologina.¹²⁰ Usein Linkolan ihmis- ja eläinkuvaukset lomittuivat toisiinsa. Eläintieteilijää hän ei kuitenkaan itsessään nähnyt, vaan hän pikemminkin kutsui itseään ”humanistiksi” ja ”antropologiksi.”¹²¹ Käytännössä Linkolan tieteellisiksi saavutuksiksi voidaan ainoastaan lukea hänen lintututkimuksensa. Tältä osin hänen ammattitaitonsa rajasi hänet muiden eläintieteiden ja erityisesti ihmistieteiden ulkopuolelle.

Teoksen nimeä mukailevassa esseessään ”Johdatus 1990-luvun ajatteluun (1989)”, Linkola pohti joidenkin omien biologisten näkemyksiensä paikkansapitävyyttä. Hän epäröi, kuinka vakiintuneita, biologisesti määräytyviä loppujen lopuksi ihmisten ”itsetuhoutumismekanismit” olivat, pystyikö ihminen sittenkin hillitsemään itseään. ”Onko ihminen mahdollinen laji”, Linkola kysyi.¹²² Omaan kysymykseensä hän vastasi kieltävästi Juho-Pekka Rantalan toimittamassa *Itse asiassa kuultuna* -ohjelmassa vuonna 2016. Linkolan mukaan ihmisellä ei ollut tulevaisuutta, koska ”se ei pysty nähtävästi muuttamaan tätä öykkärielintaso, joka syö luonnonvarat ja elämän pois tältä pieneltä planeetalta.”¹²³

Linkolan esseissä biologisointi on vastarintaa hänen aikalaistensa kulttuuri-käsitteelle. Ongelmaksi siis muodostuu se, missä määrin toimijuutta tai toimimattomuutta voitiin oikeuttaa vetoamalla ihmisen biologiaan tai kulttuuriin. Linaan Koskisen ajatusta, jonka mukaan ihmiset käyttävät kulttuuriperinnettä käsitteellisenä työkaluna, joilla yhteismitallistetaan eri ilmiöitä.¹²⁴ Koskisen tavoin myös biologiaa voidaan käyttää käsitteellisenä työkaluna, niin kuin Linkola on tehnyt omissa kirjoituksissaan. Se, mitä

---

¹²⁰ Kilpeläinen 2008, 53; Vuokko 2008, 13; Nummelin 2013, 213.

¹²¹ Linkola 1989, 15.

¹²² Linkola 1989, 158.

¹²³ ” *Itse asiassa kuultuna* 2016 [viitattu 23.04.2022]

¹²⁴ Koskinen 2008, 159.

Linkola argumentoi biologiseksi, usein vasta-argumentoitiin kulttuuriseksi. Samanlaista kulttuurin ja biologian vastakkainasettelua korosti Yrjö Haila artikkelissaan ”Luonnon ongelma”. Hailan mukaan:

koko ihmiskunnan ja maapallon kattavat yhtenäishistoriat ovat lujasti ankkuroituja kulttuuri–luonto-vastakkaisuuden määrittämään 'narratiiviseen kenttään'.¹²⁵

Filosofi Antti Ahmala tähdentää, että Linkolan ihmiskuvaa luonnehti kulttuurinen heimokuntaisuus eli tribalismi. Ahmalan mukaan ”Linkolalle ihmistä ylipäättänsä ei ole olemassa”.¹²⁶ Hän viittaa Joseph de Maistren (1753–1821) ihmiskäsitykseen, jonka mukaan ihminen on ylimielisyydellään, röyhkeydellään ja tietämättömyydellään irrottautunut maailmankaikkeuden alkuperästä.¹²⁷ Maistrelle se oli Jumala, Linkolalle luonto.

Oittinen on korostanut, että linkolalaista argumentointia mukailevalla kulttuurikritiikillä on onnistuttu nostamaan esiin teollistumiseen liittyvää eettisiä ongelmia, joita joissain myöhemmissä edistysuskoon myönteisemmin suhtautuvissa filosofisissa traditioissa on laiminlyöty. Laiminlyönti johtaisi Oittisen mukaan Linkolan kaltaisten ekologien sosiaaliseen kysyntään, joka puolestaan nostaisi kulttuurikriittisen argumentoinnin painoarvoa.¹²⁸ Toisaalta Linkolan kaltaiset, biologiaan ja ekologiaan nojautuvat ajattelijat syntyivät sosiaalisen tilauksen seurauksena. Esimerkiksi historiantutkija Tuomas Räsänen mukaan 1960-luvun ympäristöheräämistä, jonka tuote myös Linkola itse oli, ei voida ottaa itsestäänselvytenä, vaan sen syntyyn vaikuttavia olosuhteita tuli myös arvioida: esimerkiksi kuinka paljon ympäristöheräämiseen vaikuttivat 1950-luvun taloudelliset buumit ja suomalaisen hyvinvointivaltion synty lainsäädäntöuudistuksien seurauksena.¹²⁹

---

¹²⁵ Haila 1993, 5.

¹²⁶ Ahmala 2020, 136.

¹²⁷ Maistre 1847, 130.

¹²⁸ Oittinen 1993, 183–184.

¹²⁹ Räsänen 2012, 178.

Liitän ihmiskeskeisyyden käsitteeseen Paul Crutzenin popularisoiman antroposeenin käsitteen: se tarkoittaa geologista epookkia, jossa ihmisen vaikutus ulottuu kaikkialle, eikä maapallossa ole ihmisen vaikutuksesta irrallista tai koskematonta aluetta.¹³⁰ Ihminen selvisi ajan haasteista, lisääntyi rajattomasti, valtasi kaiken maaperän ja lopulta asettui aloilleen. Nyt ihmiselle jäi aikaa ja resursseja tutkia myös ympäröivää maailmaa, ottaa muu elollinen huomioon. Ihmiskeskeisyys on ihmisyyttä leimaava muinainen jäännös, josta on vaikea irtaantua, koska oman lajin näkökulma on vaistonvarainen. Biologi Pertti Koskimies havainnollisti yhden ihmiskeskeisyyden ongelman Linkolaa käsittelevässä artikkelissaan: Linkolan kulttuurikritiikin todistaminen oikeaksi tarkoittaisi postmodernin ihmisen maailmankuvassa täydellistä antautumista, tärkeiden arvojen uudelleenarviointia.¹³¹ Ihmiskeskeisyys on ongelmallinen myös käsitteellisesti. Kuten Vilka korostaa, ympäristöongelmat nähtiin lähinnä ihmistä häiritsevinä ja meluisina tekijöinä, kun taas luontokeskeisyydessä ympäristöongelmat uhkaavat kaikkea maapallon elämää.¹³²

Linkolan kirjallinen tuotanto voidaan tulkita yhdeksi pitkäjänteiseksi prosessiksi, jossa todistetaan yhden maailmankatsomuksen sanomaa.¹³³ Vuosia jatkunut ammattikalastus Sääksmäen Vanajavedellä ympäröivän luonnon yksipuolistumisen saattamana johti siihen, että Linkolan ajatukset alkoivat vähitellen muuttumaan kynnisemmiksi ja epätoivoisemmiksi. Esimerkiksi teoksessa *Isänmaan puolesta – mutta ei ketään vastaan* (1960) Linkola uskoi ihmisluonnon muuttumiseen evolutiivisiin perusteisiin, sekä ihmislajin väkivallattomaan luonteeseen, jonka hän myöhemmin kumosi.¹³⁴ Hän alkoi jopa pitämään väkivaltaa ihmisiä kohtaan ratkaisuna ympäristöongelmien ratkaisemiseksi, mikä on ristiriidassa perinteisen syväekologian arvoja vastaan. Syväekologian pioneeri Arne Næssille juuri väkivallattomuus, tasapaino ja empatia olivat ajattelusuuntauksen perustana.¹³⁵

---

¹³⁰ Crutzen, P.J. & Stoermer, E.F. 2000, 17; *The New World of the Anthropocene* 2010, 2228–2231.

¹³¹ Koskimies 2010, 19–21.

¹³² Vilka 2003, 25–26.

¹³³ Kämäräinen 1992, 34.

¹³⁴ Linkola 2010 (1960), 63–64; Linkola 1989, 86.

¹³⁵ Haag 2020, 366–374.

Linkolan ajattelu voidaan parhaiten ymmärtää osiensa summana: hänet kasvatettiin kunnioittamaan luontoa tuhansien metsien ja järvien maassa, sekä aikana, jolloin ympäristötietoisuus oli koholla. Pidän eräiden aatehistoriallisten ideologioiden suhteuttamista Linkolan ajatteluun ongelmallisena, koska Linkola oli puhdasoppinen biologi ja itsenäinen ajattelija. Hänen ihmiskuvansa oli aikalaistensa näkökulmasta vinoutunut. Hän ei välittänyt vallitsevista normeista ja arvoista, vaan hänelle tärkeintä oli luonto. Hänellä oli vaikeuksia ymmärtää ihmisten tuhoavaa käyttäytymistä, joten hän *ad hoc* -hypoteesien¹³⁶ voimalla kehitti oman elämäkatsomuksensa mukaisen ihmiskuvan, joka oli keskeinen osa hänen retoriikkaansa. Tämän retoriikan ytimessä oli esimerkiksi Pertti Koskimies artikkelissaan ”Linkola ja eliitit I: Pentti Linkolan kriitikot käpertyvät ihmiseen”.¹³⁷

---

¹³⁶ Tieteen termipankki: *Ad hoc* -argumentti (suomeksi ”tätä varten”) on asian ytimen kiertävä pinnallinen selitys tai epäolellisuuksia esittävä hypoteesi.

¹³⁷ Koskimies 2010, 19-20.

2. Isänmaan monet kasvot – Linkolan eläinkuva

2.1. Eläinetiikan määrittelyä

Yhdysvaltalaisen filosofi Tom Regan on eläinoikeuksien teoriassaan jakanut ihmiset ja eläimet moraalisiin agentteihin ja subjekteihin. Moraaliselle agentille eli ihmiselle Regan myöntää toimijan roolin, jonka tehtävänä on kohdistaa eettistä arviointiaan moraalisiin subjekteihin, jotka ovat puolestaan eettisen huolenpitomme kohteita. Moraaliset subjektit voidaan edelleen jakaa mentaalisten kykyjensä pohjalta puutteellisiin ja kehittyneisiin subjekteihin: jälkimmäiseen kategoriaan hän sisällyttää esimerkiksi jotkut kehittyneet nisäkkäät kuten simpanssit ja delfiinit. Vaikeavammaiset ihmiset, linnut ja jotkut nisäkkäät kuuluvat puolestaan puutteellisten mentaalisten kykyjen kategoriaan.¹³⁸ Reganin teoria kuuluu yhdysvaltalaisen ympäristöhistorioitsija Roderich Nashin tutkimusten kaltaisiin eläineettisiin ajatteluperinteisiin, joissa eläimet nähdään asemansa ja älykkyytensä nähden objekteina. Eläimet saavat arvonsa ihmisen arvoarvostelmien välityksellä. Myös Immanuel Kantin (1724–1804) oppi epäsuorista velvollisuuksista edusti samanlaista näkemystä jo 1700-luvulla. Tällaisesta ajattelusta on eläin historian yhteydessä pyritty irtaantumaan niin sanotussa uudessa eläin historiassa, jossa eläin saa moraalisen agentin eli toimijan roolin vastavuoroisessa vuorovaikutussuhteessa ihmisten kanssa.¹³⁹

Velvollisuuseettisessä ajattelussa eläinten oikeuksia ja asemaa yritti tarkentaa jo keskiajalla esimerkiksi teologi ja filosofi Tuomas Akvinolainen (1225–1274). Tuomas Akvinolaisen mukaan ihmiskunnalla oli epäsuora velvollisuus pitää huolta eläimistä.¹⁴⁰ Toisaalta Akvinolaisen mukaan ihmiset eivät voineet osoittaa eläimille rakkautta, koska eläimet eivät ole järjellisiä olentoja.¹⁴¹ Akvinolaisen tapaan myös Linkola perusti eläinkuvansa työeläimen ja ihmisen väliseen hyötyajatteluun: kissat oli kesytetty tappamaan jrsijöitä, koirat puolestaan palvelemaan metsästys-, paimentamis- ja

---

¹³⁸ Regan 1986, 179–189; Vilkkä 2003, 60–61.

¹³⁹ Räsänen & Syrjämaa 2018, 45.

¹⁴⁰ Väyrynen 2006, 197–198.

¹⁴¹ Salisbury 1994, 11.

suojelutarkoituksia.¹⁴² Nykyiset asenteet esimerkiksi lemmikkieläimistä syntyivät vasta 1800-luvulla eläinsuojeluliikkeen yhteydessä. Jo 1700-luvulla nähtiin kuitenkin merkittävä edistysaskel eläinten huomioonottamisessa: ensin naturalistien kuten Thomas Hobbesin, Francis Hutchesonin ja David Hume'n filosofiassa, sittemmin romantiikan puolesta.¹⁴³

Naturalismin ja romantiikan ihanteita lähenevä linkolalaisuus perustui viime kädessä näihin kahteen suuntaukseen sekä Linkolan omiin subjektiivisiin kokemuksiin. Linkolan eläinkuvan muotoutumiseen vaikuttivat myös hänen ihanteensa teknologiavapaasta yhteiskunnasta, kasvatusta ja ympäristö, etenkin lapsuudessa vietetyt ajat Kariniemen maatilalla Vanajanselän rannalla Tyrvännössä, kuin myös myöhemmät tutkimusmatkat Signilskärillä.¹⁴⁴

Linkolan eläinkuvan kannalta olisi mielekästä myös jakaa tarkasteltavat eläimet omiin kategorioihinsa. Eläimet voi ihmisen näkökulmasta jakaa luonnonvaraisiin eläimiin ja tarkoituspäisiin eläimiin eli tuotanto-, työ- ja lemmikkieläimiin. Luonnonvaraisilla eläimillä tarkoitetaan lähinnä villieläimiä, vahinkoeläimiin puolestaan voidaan lukea niin petoeläimet ja ihmisistä riippuvaiset sekasyöjät, kuin myös Linkolan halveksumat vieraslajit.¹⁴⁵

Ympäristöfilosofi Leena Vilkkä on korostanut, että eläinten hyvä kohtelu ja luonnon kauneuden arvostaminen edistävät ihmisten välisiä moraalisuhteita.¹⁴⁶ Ajatus perustuu periaatteeseen, jonka mukaan eettiset arvot kantautuvat myös oman viiteryhmänsä ulkopuolelle. Tällöin esimerkiksi ihmisen eläinsuhteen voidaan nähdä heijastavan myös vastaavanlaista arvolutautunutta asennoitumista ihmisiin. Linkolan kohdalla tämä tarkoitti ”lähimmäisenrakkautta” kaikkea ihmis- ja eläinkuntaa kohtaan. Toisaalta jo ensimmäisessä pääluvussa osoitin, että tämä ennako-oletus sisältää erilaisia ristiriitoja ja vivahteita, jopa virhepäätelmiä.

---

¹⁴² Salisbury 1994, 14–18.

¹⁴³ Väyrynen 2006, 200–211.

¹⁴⁴ Kylänpää 2017, 211–220.

¹⁴⁵ Räsänen 2021, 268.

¹⁴⁶ Vilkkä 2003, 132.

Antti Ahmala näkee Linkolan syväekologiassa psykologisen ja esteettisen perspektiivin, jotka ovat pohjimmiltaan ihmiskeskeisiä lähtökohtia. Linkolan ajattelussa luonto estetisoidaan samalla kun sen eläimet saavat inhimillisiä piirteitä eli antropomorfisoidaan.¹⁴⁷ Luonnon eläimet myös paikallistuvat osaksi kulttuurimaisemaa. Paikallisesta ympäristöstään vieraantuneet eläimet olivat Ahmalan mukaan Linkolan ajattelussa tappio luonnolle.¹⁴⁸ Tämä ominaispiirre Linkolan kirjoituksissa teki hänestä viime kädessä romantiikan tyyliuuntauksen edustajan. Linkolalaisuuden nostalgis-romanttinen objekti oli erämaaluonto, jonka subjekteja luonnonvaraiset eläimet olivat.

Eläinhistorian suurin anti on sen ihmiskeskeisyyden kritiikki. Tarkempi eläinhistorian tarkastelu kuitenkin paljastaa, kuinka oikukas ja monivaiheinen sen kehityskulku on ollut. Länsimaissa etenkin oikeusfilosofinen vahvojen yksilöiden etuoikeusperiaate ja kristinuskon opit ihmislajin herruudesta loivat puitteet satoja, jopa tuhansia vuosia jatkuneeseen ihmisen harjoittamaan lajisortoon.¹⁴⁹ Eläinten kesyttämisen yli 12 000 vuotinen historia voidaan kiteyttää ihmiskeskeiseen hyötyajatteluun. Hyötyajattelun taustalla oli alun perin ihmisen selviytymisvaisto, ja nykyään työeläinten hyötykäytöstä on suurimmaksi osaksi luovuttu. Eläintieteilijä Seppo Turusen mukaan kesytettyjen eläinten alkuperäinen hyöty on menettänyt arvonsa, joka puolestaan on synnyttänyt lemmikkieläinteollisuuden, jossa eläimistä on tullut ihmisten viihdyttäjiä.¹⁵⁰

Linkola otti harvoin kantaa lemmikkieläinten asemaan, mutta se on relevantti hänen eläinkuvansa ymmärtämiseksi. Esimerkiksi lemmikkikoirien masennusta hän kommentoi Kylänpään 2009 haastattelussa: ”koirat, onnettomat, luulevat kai olevansa ihmisiä ja murehtivat aika tavalla”, totesi Linkola.¹⁵¹ Lemmikkieläinten historiallisesti määräytynyt yhteiskunnallinen asema tarjoaa vastakaikua Linkolan moninaiselle eläinkuvalle, jossa eläimelle ei ole annettu lemmikkieläimen asemaa. Ympäristöhistorioitsija Tuomas Räsäsen mukaan lemmikkieläinten historian tutkimus antaa ymmärrystä siitä, miten

---

¹⁴⁷ Ahmala 2020, 126.

¹⁴⁸ Ahmala 2020, 128–129.

¹⁴⁹ Väyrynen 2006, 199.

¹⁵⁰ Turunen 2011, 19–20, 130.

¹⁵¹ Kylänpää 2009, 34.

eläinten ja ihmisten yhdessä eläminen on irtaantunut toimeentulon ansaitsemisen roolista.¹⁵² Linkolalle kesytetyt eläimet olivat joutilaina lemmikkieläiminä vailla todellista tarkoitusta. Linkola halusi ylläpitää kesytettyjen eläinten työeläinroolia, kuten suomenhevosen kohdalla käykin ilmi. Linkolan ihannoima työeläimen ja ihmisen suhde perustui yhtäältä vahvojen eläinlajien etuoikeusperiaatteeseen, kuin myös vastavuoroiseen hyötysuhteeseen, jossa molemmat osapuolet auttavat toisiaan.

Työeläinroolin ulkopuolelle jäävät eläimet Linkola puolestaan liitti osaksi luonnonmaisemaa, joka koskemattomana oli hänen esteettisen ihannointinsa kohde. Linkola piti luonnonmaisemien esteettistä arvoa jokaisen ihmisen merkittävimpanä elämänhaluun vaikuttavana tekijänä.¹⁵³ Linkolalle luonnonmaisemaan kuuluivat aiemmin määritetyt luonnonvaraiset eläimet, kesyeläimet puolestaan palvelivat ensisijaisesti ihmisten tarpeita. Tuotanto-, lemmikki- ja luonnonvaraisten eläinten kohtelua hän paheksui, mikä voidaan nähdä moneen otteeseen hänen kirjoituksissaan. Esimerkiksi häkkituotetusta tuotantoeläimestä hän totesi vuonna 1993:

*Eläimen olemus [– –] on tuhottu kokonaan, jäännöksettömäksi. Sen pahempaa ei ole.*¹⁵⁴

Linkolan mukaan yleinen tietämättömyys eläinten tunteista, tarpeista ja tietoisuudesta oli aiheuttanut vahinkoa ihmisen ja eläinten suhteissa. Jopa kaikkein sivistyneimmätkin ihmiset pystyivät ottamaan eläimet huomioon ainoastaan lemmikkieläintensä myötävaikutuksesta.¹⁵⁵ Samanlaisiin johtopäätöksiin ovat tulleet myös Vilka ja eläintieteilijä Seppo Turunen. Turusen mukaan jatkuvasti laskeva kiinnostus luonnonongelmiin perustuu huonoon luonnon tuntemiseen, minkä seurauksena luontoelämyksiä on alettu hakemaan lemmikkieläimistä.¹⁵⁶

Eläinkuvan hahmottamisen kannalta on tarpeellista määritellä myös Linkolan suhde eläinoikeusliikkeeseen ja sen oppeihin. Teoksen *Voisiko elämä voittaa – ja millä ehdoilla*

---

¹⁵² Räsänen & Syrjämaa 2018, 47.

¹⁵³ Linkola 2015 (1971), 21–22.

¹⁵⁴ Ks. esim. Linkola 2004, 132–136.

¹⁵⁵ Linkola 2004, 115.

¹⁵⁶ Turunen 2011, 186.

(2004) kolmanteen päälukuun ”Eläinten oikeudet” Linkola kokosi suuren määrän julkaisuja, joissa hän oli ottanut kantaa eläinten oikeuksiin, kärsimykseen ja olemukseen. Teos on oleellinen Linkolan eläinkuvan hahmottamisen kannalta. Teoksessa voidaan nähdä linkolalaisuuden, siis Linkolan syväekologian kytkökset eläinoikeusliikkeeseen kuin myös sen filosofisiin perusajatuksiin. Yleisesti Linkola otti harvoin kantaa omaan filosofiaansa tai eläinsuhteeseensa, mutta tässä yhteydessä hän kuitenkin päätyi perustelemaan näkemyksiään eläimistä perusteellisemmin. Myös Linkolaa tutkinut Jaakko Anhava on todennut, että Linkola harvoin sovelsi filosofiaansa itseensä.¹⁵⁷ On mahdollista, että esimerkiksi 1980-90-luvuilla lisääntynyt julkinen keskustelu eläinten yhteiskunnallisesta asemasta antoi Linkolalle tilaisuuden kirjoituksiin myös eläinten oikeuksista ja kärsimyksestä, vaikkakin hän oli näihin teemoihin ottanut kantaa jo aiemmissa kirjoituksissaan.

Eläinoikeusliike, jonka eettisen koulukunnan perustajaksi voidaan lukea australialainen filosofi Peter Singer (s. 1946)¹⁵⁸, sai Linkolan kirjoittamaan *Suomen Kuvalehteen* vuonna 1993. Julkaisussa ”Iloiset ja surulliset kanat” Linkola totesi, että ihmisen harjoittama lajisorto oli osoittautunut ihmisten keskeistä rotusortoakin julmemmaksi. Yhtäältä myös ihmisten tekopyhyys hämmästytti häntä: kuinka ihminen pystyi ajamaan eläinten etuja samaan aikaan kun lukematon määrä eläimiä joutuu teuraiksi tai julmuuden kohteiksi.¹⁵⁹ Linkola ei kuitenkaan varsinaisesti ollut eläinten tappamista vastaan. Mikäli eläin ei kokenut kärsimystä eikä tappaminen uhannut lajin elinvoimaisuutta, tappaminen voitiin jollain tavalla oikeuttaa esimerkiksi ravinnonsaannin vuoksi.¹⁶⁰

Peter Singerin koulukunta ja liike *Animal Liberation Front* (Eläinten vapausrintama) katsoi tehtäväkseen vapauttaa kärsimystä kokevia eläimiä, kuten turkistarha-, tuotanto- ja koe-eläimiä. Vilkan mukaan liike ei kuitenkaan koskaan irtautunut ihmiskeskeisestä hyötyajattelustaan, toisin kuin Tom Regan eläinoikeusteoriassaan.¹⁶¹ Sittenmin

---

¹⁵⁷ Anhava 2011, 51.

¹⁵⁸ Vilka 1997, 14-15.

¹⁵⁹ Linkola 2004, 131-133.

¹⁶⁰ Ks. esim. Linkola 1979, 139, 158; Linkola 2004, 149

¹⁶¹ Vilka 1996, 146,

eläinoikeusliikkeen määrittelyssä on siirrytty ”vapautuksesta” ”eläinten oikeuksiin”. Eettisesti liikkeen ytimessä on filosofinen ajatus, jonka mukaan vastuun ottaminen muiden eläinten hyvinvoinnista vapauttaa ihmisen ihmiskeskeisyydestään.¹⁶²

Linkola oli ensisijaisesti luonnonsuojelija, ei eläinsuojelija. Perinteisessä luonnonsuojelussa huomio kiinnittyi lähinnä uhanalaisiin eläimiin ja niiden elinympäristöön. Selkeimmät erot ovat suojelun kohteessa: siinä missä luonto ymmärretään ekosysteemien toimintana, eläinsuojelussa huomion kohteena on elävä ja tunteva olento. Linkolan kaltaisille elämän- ja luonnonsuojelijoille metsästys ja kalastus olivat oikeutettavissa, mikäli ne eivät aiheuttaneet vahinkoa ympäristölle. Näillä kahdella ideologialla on kuitenkin ilmeisistä ristiriidoistaan huolimatta myös joukko perusarvoja, jotka lähenevät toisiaan. Esimerkiksi eläinten oikeudet eivät ole ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa, vaan pikemmin edesauttavat sitä.¹⁶³

Linkolan ajattelu näyttäytyy tämän tutkimuksen perusteella varsin ainutlaatuisena, monista muista ekologisista ideologioista poikkeavana linkolalaisuutena. Vaikka Linkola oli itsekin tehnyt saman erottelun näiden ideologioiden välille, hän oli ainutlaatuinen elämänsuojelija, jonka keskeinen sanoma konkretisoitui hänen toimintansa ja linkolalaisuuden käsitteen avulla. Linkolalaisuudessa luonnonmaiseman erottamaton osa oli sen eläimistö. Siinä luonnonmaisemat estetisoituivat ja niiden eläimistö antropomorfoitui. Linkolalaisuus erosi perinteisestä elämäkeskeisyydestä ja syväekologiasta siinä, että se sisälsi Linkolan henkilökohtaisen ihmis-, eläin- ja luontokuvan. Se haastaa myös perinteisen ihmiskeskeisyyden, vaikka Linkola piti itseään ennen kaikkea myös humanistina tai antropologina.¹⁶⁴ Linkolalle tärkeintä oli elämän jatkuminen maapallolla, mutta ei vain ihmistä varten, vaan jokaista ainutlaatuista eläinlajia varten. Se, miten hän henkilökohtaisesti mielsi ihmiset ja eläimet, on keskeinen havainto tässä tutkimuksessa.

---

¹⁶² Vilkka 1997, 14–15.

¹⁶³ Vilkka 1996, 166–167.

¹⁶⁴ Linkola 1989, 15.

2.2. Toimijuus Linkolan eläinkuvassa

Linkola haaveili ihmisten asemasta harvalukuisena ylimyslajina, mutta hän myös antropomorfisoi eli inhimillisti eläimiä. Esimerkiksi mustarastaan käyttäytymisestä voidaan Linkolan mukaan löytää ihmisille ainutlaatuisiksi luultuja ominaisuuksia kuten tunnelmointia, unelmointia, nauttimista ja meditointia.¹⁶⁵ Tällä tavalla Linkola antoi eläimilleen toimivan subjektin aseman, joka on käyttäytymiseltään ihmisenkaltainen. Kalastamisensa eettisyyttä muuhun eläinten hyötykäyttöön verrattuna hän ei myöskään voinut puolustaa.¹⁶⁶ Kala onkin Linkolan ajattelussa riistetty sen subjektiivisen toimijuuden asemasta, minkä tulen myöhemmin tässä luvussa osoittamaan.

Luonnonmaisemien muuttumisen kuvaileminen oli yksi merkittävimmistä Linkolan hyödyntämistä vaikuttamiskeinoista. Linkolan mukaan teollistuminen oli tuonut Suomeen tehometsätalouden, jonka armoille tuhannet eläinlajit olivat joutuneet. Eläinkantojen tuhoutuminen oli Linkolalle suuri menetys ja se näkyi erityisesti hänen kirjoituksissaan 1960-luvun lopulla, kun hän alkoi yhä enenevässä määrin kirjoittamaan luonnonmaisemien muuttumisesta eläinten näkökulmasta. Havainnollistavana esimerkkinä Linkolalle tyypillisestä luonnonmaisemien muuttumisen kuvailusta toimii hänen vuonna 1967 julkaisemansa kirjoitus ”Luonnonsuojelun älyllinen rehellisyys”, jossa hän kaunokirjallisin tyylikeinoin vetosi monimuotoisuuden häviämiseen Suomen luonnosta:

Mutta ihminen pääsi 1960-lukuun, kemiallinen teollisuus harppoi jättiläisaskelin, maatalouden rationalisointi ja metsäteollisuuden laajennukset vielä pitemmin harppauksin [– –] Perhoset katosivat pientareilta, teeret urpukoivikoista, jalohaukat tuupertuivat alas kalliojyrkänteiltä ja luonnonystävät saivat etsiä itselleen uuden voiman ja nopeuden vertauskuvat.¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ Linkola 2004, 121.

¹⁶⁶ Linkola 1979, 228–229; Tuomiovaara 2008, 32–33.

¹⁶⁷ Linkola 1971 (2015), 181.

Oleellista Linkolan luonnonsuojelussa ja samalla myös eläinsuojelussa oli se, että jokaisen lajiyksilön oikeus elämään tuli turvata. Jokainen eläin oli ansainnut paikkansa luonnossa, eikä yhden tuhoavan eläinlajin vaikutuksesta tullut tehdä poikkeusta. Linkolalle luonnonvaraisten eläinten häviäminen ei suinkaan johtunut metsästyksestä, vaan metsänhoidosta. Aarniometsissä asuvat luonnonvaraiset eläimet menettivät elinympäristönsä tehometsätaloudelle ja niiden metsät typistyivät ”raiskioiksi” eli raivioiksi. Uusiin hoitometsien olosuhteisiin eläimet eivät myöskään sopeutuneet, vaan kuolivat sukupuuttoon.¹⁶⁸ Vaikka Linkola monessa suhteessa käytti ylenpalttista liioittelua retorisenä tehokeinona, oli eläinten häviäminen tilastollisesti vahvistettavissa. Maailman Luonnonsäätiön (WWF) vuoden 2019 lajistojen elinvoimaisuusarvion (global Living Planet Index) mukaan 68 % luonnonvaraisista nisäkkäistä, linnuista, matelijoista, sammakkoeläimistä ja kaloista hävisi vuosien 1970 ja 2016 välillä sukupuuttoon.¹⁶⁹ Joskus ihmisen aiheuttamasta tuhosta eläinkantoja- ja lajeja kohtaan on käytetty nimitystä kannanmurha tai lajimurha.¹⁷⁰

Luonnonmaisemien systemaattinen tuhoaminen oli Linkolalle vaikeasti hyväksyttävä tosiasia. Hänen tapansa surra oli kirjoittaa tapahtuneista ja ihannoida menneisyyttä, etenkin tunnepuheillaan ja nostalgisilla luonnonkuvauksillaan. Näissä kuvauksissa eläinten rooli on keskeinen: niiden läsnäolo tarkoitti turmeltumatonta ja idyllistä luontoa, luonnontilan tasapainoa. Luonnossa kukoistavat eläimet edustivat autenttista, vapaata ja luonnonsanomien mukaista rinnakkaineloa ihmiskunnan kanssa. Luonnonvaraiset eläimet kuuluivat Linkolan eläinkuvassa luonnonmaisemiin, eikä ihmisen tullut häiritä niiden elämää. Ainoastaan kesytetyt eläimet olivat menettäneet asemansa autenttisina luontokappaleina ja integroituneet ihmisyhteisöihin. Nämä eläimet Linkola näki niiden välittömän hyödyn eli välinearvon näkökulmasta. Linkola ei missään vaiheessa suoraan niin väitä, vaan pikemminkin se on pääteltävissä joistain hänen kirjoituksistaan ja haastatteluistaan. Esimerkiksi Juho-Pekka Rantalan haastatteluohjelmassa *Itse asiassa kultuna* vuonna 2016, Linkola totesi, että

---

¹⁶⁸ Linkola 1971 (2015), 114–115.

¹⁶⁹ WWF 2020, 6.

¹⁷⁰ Räsänen 2021, 286.

kalastaminen oli viime vuosina käynyt raskaaksi hänen menetettyään suomenhevosensa. Samassa videossa Rantala kysyi häneltä ihmisen ja hevosen suhteesta, johon Linkola vastasi:

No, mä en muunlaista suhdetta hevoseen ymmärräkään, ku että se on miehen työtoveri. Näitä joutilaita humpuukin hevosia mä en ymmärrä ollenkaan. Ravihevoset on erikseen. En mä niitäkään ymmärrä mutta niillä on nyt joku tehtävä, mutta näitä, joita pidetään kotieläimenä niin kuin koiraa ja kissaa, niitä mä en ymmärrä, en yhtään.¹⁷¹

Ensimmäisen pääluvun yhteydessä tulin johtopäätökseen, että Linkolan eläin- ja ihmiskuva voidaan nähdä saman elämäntapomuksen jakaumana, jossa näkemykset eivät viime kädessä merkittävästi eroa toisistaan. Vartenotettavia vertauksia löytyy Linkolan kirjoituksista lukematon määrä: esimerkiksi Linkola piti turhamaisuutta ihmiskunnan kirouksena eikä se vastaavasti lähtökohtaisesti kuulunut myöskään luonnonvaraisten eläinten elämään. Joidenkin lemmikkieläimien, kuten ”humpuukin” hevosten tai lintujen pitoa hän paheksui juuri turhamaisuuden nähden, sillä niiltä puuttui kesytettyjen työeläinten arkeen kuuluva tarkoitus, fyysinen kuormitus ja aito työnilo:

Haukkahäkkiin kuukausiksi vangittu kyyhkynen ei ilmeisestikään saa päivittäisistä paikallaan-lentoharjoituksista sen suurempaa tyydytystä kuin henkisen työn tekijä voimailuharjoituksistaan sänkykamarissa. [– –] Niinpä luopuminen ihmislajille kuuluvasta ruumiin jatkuvasta ja ankarasta rasittamisesta hävittää esim. ravinnontarpeesta tämän luonnollisen kiihokkeen, terveen nälän...¹⁷²

Linkolan suhde eläimiin ei kuitenkaan ole täysin ainutlaatuinen tai tavanomaisesta poikkeava. *Suomen Luonto* -lehdessä julkaistiin vuonna 1993 mielipidekirjoitus ”Uuden ajan eläinhistoria”, jossa Linkola totesi omaksuvansa ”maallikon” eläinkuvan. Hänelle

---

¹⁷¹ *Itse asiassa kuultuna* 2016, YLE Areena [viitattu 23.04.2022]

¹⁷² Vrt. esim. Linkola 1971 (2015), 71 & 95.

lämminveriset nisäkkäät ja linnut olivat ”alempia eläinryhmiä” tärkeämpiä. Näihin ”alempiin eläinryhmiin” hän luokitteli esimerkiksi selkärangattomat eläimet.¹⁷³ Eläimille ei myöskään saanut antaa pyhimyksen asemaa, vaan niitä sai kritisoida samalla tavalla kuin ihmistäkin. ”Jos arvostelemme ihmistä ja hänen rötöksiään, me voimme arvostella muitakin luontokappaleita”, kirjoitti Linkola.¹⁷⁴ Hyvin perustein joidenkin eläinkantojen verotus oli oikeutettua, mutta kuitenkin luonnonsuojelun näkökulmasta se oli toissijaista niiden elinympäristöjen vaalimiseen verrattuna.¹⁷⁵

2.3. Linnut samankaltaisuuden perikuvana

Itävaltalais-englantilainen filosofi Ludwig Wittgenstein on semantiikan eli merkitysoopin valossa soveltanut kielen käytön sääntöjä eläinten maailmaan. Wittgensteinille eläinten äännähdyksillä ja eleillä ei ole semanttista merkitystä, vaan niillä on jokin pragmaattinen tarkoitus.¹⁷⁶ Tämä ajatus on täysin ristiriitainen Linkolan laulavan ja tunnelmoivan mustarastaan kanssa. Linkola ihmetteli esimerkiksi *Elonkehä* -lehdessä vuonna 1998 ”Paniikki vai rauha luonnossa?”, kuinka paljon ”lintujen elämään mahtui lepoa, leikkiä ja kaunista turhuutta.”¹⁷⁷ Linkolan ajattelu lintujen kohdalla edustaakin uudemman sukupolven kollektiivista tietoisuutta, jossa eläimiin liitetään yhä kasvavissa määrin inhimillisiä tietoisuuden ja olemuksen piirteitä. Tähän ovat myötävaikuttaneet niin lemmikkieläinten suosio, kuin myös uusimmat tutkimukset eläinten tietoisuudesta ja kokemista tunteista.

Linnut olivat Linkolalle hyvin rakkaita. Ne olivat samalla hänen tutkimuskohteensa ja harrastuksensa. Hänen ihannoimat linnut edustivat arvoasteikkonsa suurinta itseisarvoa. Hän näki lintujen käytöksessä samankaltaisuuksia ihmisten kulttuurielämään nähden, jota hän piti suuressa arvossa.¹⁷⁸ Linkolalaisuuden sivistysihanne olikin alun perin linnunsuojelun ihannointia, jota myös Zacharias Topelius, J. A. Palmén ja Pehr Kalmin

---

¹⁷³ Linkola 2004, 86.

¹⁷⁴ Linkola 2004, 92–93.

¹⁷⁵ Linkola 1979, 16–17.

¹⁷⁶ Väyrynen 2006, 196.

¹⁷⁷ Linkola 2004, 114.

¹⁷⁸ Linkola 1989, 162.

kaltaiset ajattelijat olivat edustaneet. Kaikki toiminta, oli sitten kyseessä ihmisen tai eläimen, joka vahingoitti lintuja, oli Linkolan vihollinen. Linkola nimittäin piti lintuja lähes samassa arvossa kuin ihmistä.¹⁷⁹ Linkolan suhde lintuihin voidaan nähdä samankaltaisuuden käsitteen valossa. Tutkimusten mukaan samankaltaisuuden tutkimus eläintieteissä on merkittävästi auttanut parantamaan eläinten yhteiskunnallista asemaa ja eettistä huomioonottamista.¹⁸⁰ Linkola näyttäytyy linnuista kirjoittaessaan hurmaavana eläinten ystävänä ja suojelijana.

2.4. ”Kissa on ihmisen ase” – vieraslajit Linkolan eläinkuvassa

Vieraslajit edustivat Linkolan eläinkuvassa yhtä vahinkoeläinten alaluokkaa. Ajatus vieraslajien aiheuttamasta vahingosta perustui luonnon koskemattomuuden ajatukseen, jonka mukaan ihmisen ei tulisi sekaantua eläinkantojen muuttoliikenteeseen. Vieraslajien maahantuominen voitiin oikeuttaa ainoastaan silloin, kun sen istuttaminen ei syrjisi tai vahingoittaisi alkuperäisiä eläinkantoja.¹⁸¹ Vahinkoeläimiin kuuluivat ihmisten jätteistä riippuvaiset seka- ja haaskansyöjät, kuten kettu, varis, harakka, närhi ja harmaalokki, paikalliselle kasvistolle ja eläimistölle haitalliset eläimet kuten minkki ja supikoira sekä lemmikkieläimiin kuuluvat kotikissat.¹⁸² Haittaeläimet saivat Linkolan ajattelussa myös leimaavia haukkumanimiä, taikka huomattavia välikommentteja. Esimerkiksi kissaa Linkola kutsui kuolemanenkeliksi.¹⁸³ Negatiiviseen sävyyn Linkola kirjoitti lähinnä sellaisista yksilöistä, jotka olivat toimineet luonnonlakien vastaisesti.

Kissan aiheuttamat ympäristöhaitat olivat Linkolalle erityisen intohimoinen aihe. Vuonna 1993 Linkola julisti *Suomen Luonto* -lehdessä julkaistussa kirjoituksessaan ”Luonnonsuojelun vaiettu painajainen” kotikissan Suomen eläimistön tappavimmaksi pedoksi.¹⁸⁴ Kissan asema Suomen luonnossa oli Linkolalle myös koko eläinsuojeluliikkeen kynnyskysymys; vain kissan kohdalla ilmeni selvää

---

¹⁷⁹ Ks. esim. Linkola 1989, 162–163; Linkola 1979, 68–69.

¹⁸⁰ Räsänen 2018, 45.

¹⁸¹ Linkola 2004, 99.

¹⁸² Linkola 2004, 97–101.

¹⁸³ Linkola 2004, 101.

¹⁸⁴ Linkola 2004, 101.

kaksinaismoralismia.¹⁸⁵ Kissan harjoittamaa pyydystämistä ihminen oikeutti muun muassa vetoamalla sen kykyyn tappaa ihmisille haitallisia eläimiä. Linkola vetosi vasta-argumentissaan jokaisen eläimen, mukaanlukien saalis- ja vahinkoeläinten elämisen oikeuteen:

*Pikkujyrsijät ja päästäiset ovat Suomen luonnon peruseläimistöä, sen runsas ja tärkeä osa, jolla on yhtä vahva elämisen oikeus kuin millä hyvänsä muulla eläinryhmällä.*¹⁸⁶

Samanlaista elämisen oikeutta Linkola ei kuitenkaan kotikissalle suonut¹⁸⁷, vaikka samoin periaattein sekin voidaan lukea yllämainittuun viiteryhmään. Linkola oli kissan kohdalla onnistunut riistämään siltä sen eläimellisyyden. Siitä on tullut objekti, ihmisen työväline. Tällöin kissan itseisarvo Suomen luonnossa mitätöityy, sen arvo tulee ihmislajin piittaamattomuudesta, tietämättömyydestä ja kurjuudesta.

Kaken pesula -ohjelmassa (1998) toimittajat Raisa Rauhamaa ja Marketta Mattila keskustelivat kotikissan haitallisuudesta Suomen alueella yhdessä Pentti Linkolan, Juha Rantalan, Kaisu Mikkolan ja Heikki Suojakarin kanssa. Linkola totesi, että hänelle kysymys ihmisen ja kissan suhteesta ei ollut ratkaiseva, vaan kissan suhde luontoon. Linkola vastasi Marketta Mattilan kysymykseen ”miten kissa on osallinen ihmisen sodassa luontoa vastaan” toteamalla kissan olevan ase, jota ihminen käytti esimerkiksi pikkulintujen tappamiseen.¹⁸⁸

Kissan aiheuttamasta ekologisesta vahingosta on kuitenkin näyttöä. Luonnonsuojelun asiantuntijoiden mukaan kissat ja rotat ovat ihmisten levittämistä eläimistä luonnolle kaikkein haitallisimpia. Kissat vähentävät lajien populaatioita ja tappavat eläinlajeja sukupuuttoon. Eläinbiologi Laurel Barnhillin mukaan kesy- ja villikissojen aiheuttamat vuosittaiset vahingot Yhdysvalloissa liikkuvat lintujen kohdalla miljoonissa,

---

¹⁸⁵ Linkola 2004, 102.

¹⁸⁶ Linkola 2004, 106.

¹⁸⁷ *Kaken pesula* 15.12.1998 YLE Areena [viitattu 25.04.2022]

¹⁸⁸ *Kaken pesula* 15.12.1998, YLE Areena [viitattu 25.04.2022]

pikkunisäkkäiden kohdalla miljardeissa.¹⁸⁹ Linkolan huoli kissan aiheuttamasta tuhosta oli tilastollinen tosiasia, jolle ei kuitenkaan tarjottu kestäväää ratkaisua.

2.5. Kalat vahvojen etuoikeusperiaatteen uhrina

Vuonna 1998 *Maaseudun tulevaisuudessa* julkaistu teksti ”Näkökohtia eläinsuojelusta” antoi katsauksen Linkolan ammattikalastuksen eettiseen problematiikkaan. Linkolaa oli usein kritisoitu siitä, miten hän ammattikalastajana oli tekopyhyytensä tähden väärä henkilö ottamaan kantaa eläinten kärsimykseen. Julkaisussa hän vastasi tähän eettiseen seikkaan R. Halttuselle varsin tyhjentävästi. Linkolalle kalan kärsimys oli todellista ja jopa monien muiden eläinten kuolemaakin julmempaa, mutta viimekädessä ei ollut kyse kalan kuolemasta, vaan sen elämänlaadusta:

Minun kalani ovat eläneet 5–15 vuotta vapaan eläimen elämää, kunnes vahvempi peto, verkkokalastaja, puuttuu peliin.¹⁹⁰

Linkola sovelsi näin syväekologiassaan vahvojen yksilöiden etuoikeusperiaatetta. Ihminen oli viime kädessä yksi monista luonnonkappaleista ja samalla myös ravintoketjun huippupeto. Näin ollen ihminen oli Linkolan mukaan oikeutettu pyydystämään heikompia eläimiä ravinnokseen. Tuskan aiheuttamista oli kuitenkin vältettävä, vaikka kalan kohdalla se olikin surullista, joskin väistämätöntä.¹⁹¹ Mikä milloinkin oli väistämätön tosiasia, oli kuitenkin Linkolan käsissä. Hän päätti, milloin eläin oli turha, milloin kehittynyt tai kehittymätön ja milloin ihmisen kulttuuria. Saman teeman parissa, vaikkakin uudessa valossa hän jatkoi *Elonkehässä* vuonna 1999 julkaistussa tekstissä ”Katsaus kasvissyönttiin”. Kalastuksen, metsästyksen ja karjanhoidon hän liitti ihmisyyden ytimeen; ne olivat välttämätön osa ihmisen kulttuuria:

Minusta kotieläinten kesyttäminen on ihmiskunnan hienoimpia, ellei ainoa loistava keksintö [– –] Minä liitän luetteloon naudan, hevosen, sian, lampaan ja kanan, joita ilman ihmisen elämä ainakin täällä karussa

---

¹⁸⁹ Turunen 2011, 133–136.

¹⁹⁰ Linkola 2004, 141.

¹⁹¹ Linkola 2004, 142.

*pohjolassa olisi sanomattoman paljon köyhempää – köyhempää kuin vaikkapa ilman musiikkia, taidetta tai kirjoja.*¹⁹²

Kalat olivat Linkolan eläinkuvassa myös eräänlainen poikkeustapaus. Niiden asema ei ollut vain valitettava, vaan ne olivat myös ”valtavia luonnonrikkauksia”, jotka olivat ihmisen toimista vaarantuneet Linkola totesi Päijänteen kaloista Luonto-Liiton talvipäivillä vuonna 1968.¹⁹³ Puheessaan hän esineellisti kalan, tyypisti sen ihmishistorian hyötyajattelun merkitykseen. Sen tehtävä ei ollut olla vain osa luonnonmaisemaa, niin kuin se oli ollut monella muulla luonnonvaraisella eläimellä, vaan se oli eräänlainen uusiutuva ravinnonlähde ihmiselle. Termien ”uusiutuva luonnonvara” ja ”vesien hyödyntäminen” käyttöä hän pahoitteli, vaikka pitikin niitä tärkeinä.¹⁹⁴ Ympäristöhistorioitsija Tuomas Räsänen mukaan ajatus kalojen kestävästä enimmäistuotosta nousi toisen maailmansodan jälkeen kansainvälisen kalataloustieteen kestäväksi periaatteeksi. Kalat olivat loppumattomia, täysin itseisarvottomia eläimiä, jotka olivat kuitenkin olennainen osa ihmiskuntaa. Ajatuksesta kalojen loppumattomuudesta ja arvottomuudesta alettiin kuitenkin vähitellen irtaantumaan 1900-luvun jälkipuoliskolla, kun kalaa ei enää nähty välttämättömänä ihmisen selviytymiselle.¹⁹⁵

Kalan asema linkolalaisuudessa oli myös osoitus sen filosofian keskeisestä sanomasta, jonka myös Räsänen liitti olennaiseksi osaksi 1900-luvulla syntyneeseen suojelueetokseen: eläin oli itseisarvoinen sen lajityypillisen käyttäytymisen perusteella. Mitä harvinaisempi eläin oli kyseessä, sitä arvokkaammaksi se miellettiin. Suojelueetos perustui lähinnä eläimen karismaan eli ihmisen näkemykseen sen arvosta.¹⁹⁶ Näin kävi varsinkin Suomessa joidenkin lintujen kuten laulujoutsenen kohdalla. Tästä näkökulmasta kalakantojen loppumattomuus puolestaan tarkoitti linkolalaisuudessa niiden itseisarvon nollasummaa. Kalan asema ei ole kuitenkaan aina ollut sama.

---

¹⁹² Linkola 2004, 149–150.

¹⁹³ Linkola 1979, 11.

¹⁹⁴ Linkola 1979, 158.

¹⁹⁵ Räsänen 2021, 280–282.

¹⁹⁶ Räsänen 2021, 283–284.

Asenteita kalojen kunnioittamisesta ja arvostamisesta voidaan jäljittää jo joidenkin alkuperäiskansojen, kuten Beringinsalmen inuiittien perinteisiin. Asenteet väistyivät kristinuskon ja länsimaisten perinteiden tieltä, mutta nousivat jälleen keskeisiksi 1900-luvun jälkipuoliskolla.¹⁹⁷

Haastatteluohjelmassa *Persona non grata* (suom. ei-toivottu henkilö) maaliskuussa 2004 haastattelija ja toimittaja Timo Seppänen kysyi Linkolalta, miksi tämä oli valinnut ammatikseen juuri kalastuksen vuonna 1959. Linkola vastasi kysymykseen seuraavalla tavalla:

No ei kai siinä ollut muuta mahdollisuutta kuin metsästää ja ammattilaista metsästäjää ei voi olla. Meillä on metsästys järjestetty harrastuspohjalle ja ainoa mahdollisuus olisi ollut riekon metsästäjänä Lapissa, mutta minä en ole mikään Lapin tai tuntureiden ihminen ollenkaan eli se jäi pois laskuista. Siinä ei ollut oikein sitten valinnanvaraa muuta.¹⁹⁸

Kalastamisen valinta toimeentulon lähteeksi oli aiempiin linkolalaisuuden periaatteisiin nojaten selkeä. Toimeentulo oli saatava siten, että se ei ollut ristiriidassa hänen teknologiavastaisuutensa kanssa, ja sen oli tarjottava riittävästi rahaa perustarpeiden tyydyttämiseksi. Kalat surkeine asemineen olivat luontainen valinta Linkolalle, varsinkin kun niiden kuolemaa ei tarvinnut surra. Ja vaikka Linkola vastusti virkistyskalastusta ja piti kalan asemaa onnettomana, ei hänellä Tuomiovaaran mukaan ollut ”ammattitappajana” varaa paheksua muiden harjoittamaa kalastamista.¹⁹⁹

2.6. Hevonen hyötyajattelun kulttuuriperinnössä

Hevosen merkitys Linkolan ajattelussa voidaan nähdä symbolisena. Suomenhevosen käyttäminen vetojuhtana kertoi Linkolan hyötyajattelun välttämättömydestä, sillä ainoastaan näiden eläinten työvoimalla Linkolan oli mahdollista pysyä tekniikan käytöstä

---

¹⁹⁷ Raymond-Yakoubian & Angnaboogok 2017, 107–108.

¹⁹⁸ *Persona non grata* 26.03.2004, YLE Areena [viitattu 27.04.2022]

¹⁹⁹ Tuomiovaara 2008, 33.

loitolla. Yhdessä tapauksessa Linkolalle oli tullut mahdottomaksi suorittaa päivittäisiä työtehtäviään: kalaa oli liikaa polkupyörälle, matkaa peräti 12 kilometriä yhteen suuntaan ja hevonenkin oli uupunut. Linkola päätyi käyttämään sähköä ja autoa, mutta luopui pian molemmista. ”Tekniikka ei koskaan tuonut onnea ihmiskunnalle”, totesi Linkola luovuttuaan auton käytöstä.²⁰⁰ Linkola ei siis halunnut luopua hyötyajattelustaan, vaikka se tarkoitti hevosen rasittamista ja uuvuttamista kuoleman partaalle. Oikeutusta hän haki ihmiskunnan pitkästä kulttuurihistoriasta, siis samasta orjuuttamisen ja alistamisen pitkästä historiasta, jossa niin ihmiset kuin eläimetkin olivat joutuneet lukemattomien julmuuksien uhreiksi. Tämän yhteydessä nojaan Koskisen kulttuuriperinteiden kritiikkiin, jonka mukaan kulttuuriperinteiksi nimitetyt ilmiöt, kuten ihmisen suhde hevoseen Linkolan kohdalla, ovat työstettyjä ja keksittyjä. Koskisen mukaan kulttuuriperinteisiin vetoaminen on lähtökohtaisesti hedelmätön tapa suhtautua historiaan.²⁰¹

Eläintieteilijä Seppo Turusen mukaan ihmisen suhde hevoseen on muuttunut merkittävästi. Turuselle hevonen on maatalojen ja periferioiden tärkein työväline, ja se on hevosen alkuperäinen käyttötarkoitus. Nykyinen hellittelevä ja inhimillistävä suhtautuminen hevoseen on riistänyt siltä sen lajikohtaiset perustarpeet.²⁰² Linkolan suhtautuminen hevoseen oli kuitenkin dualistinen: hevonen on edelleen ihmisen välttämätön työväline, josta kuitenkin täytyi myös pitää hyvää huolta. Vuonna 1996 Linkola kertoi hevosistaan Lauri Niemelän toimittamassa dokumentissa *Kalastaja verkoillaan*. Ensimmäiset hevoset olivat hänellä käytössä 19 vuotta. Ensimmäinen nukutettiin ja haudattiin, toinen myytiin teurastajalle. Jälkimmäisen hevosen terveys oli pettänyt, ja se oli osoittautunut hankalaksi luonteeltaan, mutta Linkolalle hevosen kuolema oli yhtä raskas kuin oman veljen kuolema. Myös senhetkinen hevonen oli sairastunut fyysisesti ja psyykkisesti, mikä oli Linkolalle ikävää.²⁰³

---

²⁰⁰ Kylänpää 2017, 276–277.

²⁰¹ Koskinen 2008, 161–167.

²⁰² Turunen 2011, 130–132.

²⁰³ *Kalastaja verkoillaan* 1996, YLE Areena [viitattu 27.04.2022]

Linkolan eläinsuhteen ymmärtämiseksi välttämättömyyden käsite on olennainen. Haila onkin korostanut, että luonnon hyväksikäyttö on ollut ihmiselle välttämätöntä, koska ihminen on ollut siitä riippuvainen.²⁰⁴ Linkolan ideologiset lähtökohdat tekivät esimerkiksi hevosen hyödyntämisestä välttämättömän tosiasian. Suomessa suomenhevosen tehtävänä on ollut löytää ankarien talvien lumenpeitosta parhaimmat kulkureitit. Hyväksikäytön raja oli kuitenkin Linkolalla häilyvä. Ravihevoset, siis hevosten harrastepohjainen, kilpaurheilullinen ja kulttuurinen hyödyntäminen, oli myös sallittua. Ne kuuluivat Linkolan ihannoimaan eläinsuhteeseen, ja niihin ani harvoihin ihmiskunnan kulttuurisiin saavutuksiin, joissa eläimet oli kesytetty ja jalostettu johonkin tarkoitukseen. Hevosen ja ihmisen eläinsuhteen määrittelyssä onkin korostettu hevosen asemaa ihmiskulttuurin ja luonnon yhdistäjänä.²⁰⁵

Eläinsuhteen määrittelyssä korostuu myös käytännöllisen tietotaidon merkitystä suhteiden muotoutumiseen ja ylläpitoon. Suurin osa ihmiskunnan ymmärryksestä eläinten käyttäytymisestä ja olemuksesta perustuu hiljaiseen tietoon (*tacit knowledge*). Historiantutkija Nora Schuurmanin mukaan hiljainen tieto perustuu henkilökohtaiseen ja käytännölliseen vuorovaikutussuhteeseen eläimen kanssa.²⁰⁶ Linkolan läheinen suhde esimerkiksi lintuihin ja hevosiin perustui näin ollen monta vuosikymmentä jatkuneeseen kumppanuuteen. Eläinten samankaltaisuus ihmisiin nähden alkoi saamaan merkityksellistä sisältöä myös Linkolan omassa maailmankatsomuksessa. *Helsingin Sanomissa* vuonna 1995 julkaisussaan ”Metsäpeite on palautettava Suomeen” Linkola julisti:

*Onko se [ihminen] kaikkien muiden elämänmuotojen yläpuolella, onko sillä oikeus määrätä kaikkien miljoonien muiden periaatteessa samanlaisten eliölajien kohtalosta, onko se Jumalan kuva?*²⁰⁷

---

²⁰⁴ Haila 1993, 5.

²⁰⁵ Schuurman 2017, 37.

²⁰⁶ Schuurman 2017, 39.

²⁰⁷ Linkola 2004, 50–51.

Lopulta kysymys Linkolan kaksinaismoralismista, dualistisesta arvofilosofiasta ei ollut hämmästyttävän poikkeava. Se perustui ristiriitaisuuteen ihmisen olemuksen, historian, kulttuurin ja vallitsevien arvojen välillä. Käytännön työ eläinten parissa toi Linkolan lähemmäksi eläinmaailmaa, mutta ihmiskeskeisestä ajattelusta on hyvin vaikea irtaantua yksinkertaisesti siksi, koska olemme ihmisiä. Tämän ongelman omassa ajattelussaan Linkola itsekin tunnusti:

Tapanani on tehdä myönnytys, että vaikkakaan ihminen ei arvofilosofisesti ole enempää kuin on, laji lajien joukossa, se sittenkin on minullekin erityiskiinnostuksen kohde, koska itse satun olemaan ihminen. ²⁰⁸

Ihmisen kohdalla korostuu kuitenkin vastuu muusta eläinkunnasta. Ajatus perustuu ihmisen geneettiseen taipumukseen ja kykyyn ymmärtää muita eläimiä subjektiivisina ja tuntevina olioina, niin kuin eläinten tietoisuuden tutkijat ovat korostaneet.²⁰⁹ Immanuel Kantin epäsuorien velvollisuuksien opissa eläimet toimivat ainoastaan vaistojensa varassa, eivätkä siten voi itse olla vastuullisia toimijoita. Kantin opissa ihminen on velvollinen rakkauteen (*Liebespflicht*) ja hyveellisyyteen (*Tugendpflicht*) muita ihmisiä kohtaan, koska hän ymmärtää heidät itseisarvoisina yksilöinä. Rakkauden velvollisuuteen kuuluu myös luontoperäinen sympatia (*theilnehmende Empfindung*) esimerkiksi eläimiä kohtaan.²¹⁰ Eläinten itseisarvon tunnustaminen olikin niin Linkolalla kuin monella muullakin luonnonsuojelijalla yhteinen peruslähtökohta, josta eläinten olosuhteiden ja elinympäristöjen edistäminen voitiin aloittaa. Ilman sitä ihminen vääjäämättä sortui höytyajattelun oikeuttamisen kehäpäätelmiin

---

²⁰⁸ Linkola 1989, 165.

²⁰⁹ Vilkkä 1996, 29.

²¹⁰ Väyrynen 2006, 300.

Loppulause

Linkola jakoi ihmiset ja eläimet toiminnan mukaan. Hänen mukaansa ihmiset olivat milloin tuholaisia, öykkäreitä, sivistymättömiä ja sivistyneitä, murhaajia tai raiskaajia. Heidät voitiin erottaa toisistaan lähinnä sivistyksen puutteen tai sivistyneisyyden perusteella. Toimijuuden näkökulma onkin Linkolan ajattelussa aina ollut keskeinen, niin kuin Linkolaa tutkineet Vuokko ja Kämäräinen ovatkin korostaneet.²¹¹ Luonnon tasapainotila tarkoitti Linkolalle samaan aikaan luonnontilan palauttamista sen ehdottoman selkeään alkutilaan, kuin myös luonnonlakien eli normien noudattamista. Kämäräiselle luonnonlakien noudattaminen on Linkolan ajattelun alkuehto.²¹² Linkolalle luonnonlakien rikkominen tapahtui eläinten kohdalla lähinnä vieras- ja haittaeläinten toiminnassa, niin kuin aikaisemmat esimerkkini ovatkin jo osoittaneet.

Linkolan ihmiskuva perustui lainalaisuuksien keksimiseen. Lainalaisuuksien keksiminen oli Linkolan ajattelun itsesäätelymekanismi, joka mahdollisti moraalisten ongelmien biologisoinnin. Luonnonlakia vastaan kamppaileva ihminen oli kehittynyt *homo sapiensista* aineelliselle vauraudelle ja teknologialle riippuvaiseksi lajiksi, *Homo destructivukseksi*. Linkolan elonjäämisopin mukaan ihminen eläimellinen perusta oli samalla ihmisen oikeutus muiden lajien syrjimiseen. Lajin säilyminen elinvoimaisena oli Linkolalle jokaisen eläimen luonnollinen velvollisuus, ja siksi monimuotoisuuden turvaaminen oli tärkeää.

Vastaavasti myös eroavaisuuksia näkemyksien välillä löytyy. Erot perustuvat lähinnä ihmislajin erityisasemaan maapallon kaikkien elämänmuotojen suvereenina ylimyslajina. Biologinen olemus oli ihmisillä ja eläimillä sama, eivätkä ihmisten hehkuttamat ylivertaiset lajikohtaiset ominaisuudet viimekädessä olleet ainutlaatuisia, mutta ihmisen asema oli kuitenkin kiistaton. Linkolan eläinkuvan suhteuttaminen hänen ihmiskuvaansa tapahtui hänen itsensä osalta silloin, kun hän katsoi sen tarpeelliseksi. Esimerkiksi hänen elonjäämisoppinsa perustui ihmislajin eläimelliseen perusluonteeseen, sen hellittämättömään tarpeeseen lisääntyä rajattomasti. Erot olivat näkyvimmillään silloin,

---

²¹¹ Ks. esim. Vuokko 2008, 7; Kämäräinen 1992, 64.

²¹² Kämäräinen 1992, 74.

kun Linkola joutui vastaamaan kritiikkiin moraalinsa ristiriitaisuudesta. Biologinen reduktionismi oli näin ollen Linkolan hyödyntämä retorinen oikotie, jolla hän rakensi nopean ja välittömän yhteyden ihmisen ja eläimen välille. Vadénille Linkola oli ainutlaatuisimmillaan ja parhaimmillaan silloin, kun hän onnistui irtaantumaan biologisista selitysmalleistaan eli kuvaillessaan kokemuksiaan eläinten ja ihmisten välillä.²¹³

Linkolan ajattelu kuvasti kahden vastakkaisen ajatusmaailman välimaastoa, jossa korostuivat jotkin ihmiskeskeisen ajattelun muinaiset myytit, kuin myös vasta 1900-luvun lopulla alkaneen eläinkäänteen periaatteelliset lähtökohdat. Hänen sukupolvensa eli 1900-luvun jälkipuoliskon ympäristöheräämisen kulta-aikaa, jossa ihmisen toiminnan seuraukset konkretisoituivat tutkijoiden tilastoissa. Ympäristöherääminen oli myös ylijäräinen ilmiö, eikä se rajoittunut pelkästään Suomeen, Ruotsiin tai Yhdysvaltoihin. Linkola oli saanut ympäristötieteellisen kasvatuksensa lisäksi roolimalleja, joiden toiminta ja ajattelu inspiroi häntä kulkemaan luonnon- ja elämänsuojelijan polkua. Tämän tutkimuksen perusteella voi todeta, että Linkolan muotoilema eläinkuva oli ennenaikainen, mutta ainutlaatuinen tapa ymmärtää eläimet itseisarvoisiksi ja subjektiivisiksi toimijoiksi, jotka ansaitsevat samat oikeudet hyvään elämään kuin ihminenkin.

Tutkielmassani selvitin laadullisen sisällönanalyysin menetelmin Linkolan ihmis- ja eläinkuvan periaatteelliset lähtökohdat, näiden ajatusrakenteiden yhtäläisyydet ja erot, sekä sijoitin Linkolan ajattelun historialliseen kontekstiin. Olen teemoittelun avulla koonnut yhteen Linkolan ajatuksia ihmisistä ja eläimistä. Linkolan ihmis- ja eläinkuvassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia 1970-luvun jälkeen 2000-luvulle saakka.

Linkolan biologinen eläinkuva perustui lajipopulaation suuruuteen ja lajin henkiseen kehitykseen. Lajipopulaation suuruus kääntäen verrannollisesti laskee tai nostaa lajijäsenien itseisarvoa: mitä suurempi lajin populaatio oli, sitä pienempi sen itseisarvo. Linkolan eläinkuvan määritelmän kannalta myös Linkolan henkilökohtaiset eläinsuhteet

---

²¹³ Vadén 2008, 117–118.

paljastavat hänen eläinkuvansa moninaiset vivahteet. Tutkimani neljä Linkolan eläinsuhdetta paljastivat neljä toisistaan poikkeavaa näkökulmaa, jotka muodostavat Linkolan eläinkuvan rungon. Linnut edustivat ihmisten ja eläinten välistä samankaltaisuutta, hevoset olivat puolestaan ihmiskulttuurin hienouksiin kuuluvia välttämättömiä työkaluja, kalat vahvojen etuoikeusperiaatteen näkökulmasta suurpedon uhreja ja luonnonrikkauksia, kissat ihmisten istuttamia vieraslajeja ja tappavia aseita. Eläinkuvan muotoutumiseen vaikuttivat Linkolan subjektiiviset kokemukset, monien vuosien vuorovaikutussuhteet eläimiin.

Linkolan henkilökohtainen ihmiskuva perustui kuormitusarvoon ja sivistykseen. Linkolan biologinen eläinkuvan määrittelemä itseisarvo asetti ihmisen nollarajalle, jolloin ihmisen määritteleväksi tekijäksi muodostui välinearvo. Välinearvon määrittäminen perustui ihmisen aiheuttamaan kuormitukseen luonnolle ja muulle eläinkunnalle, kuin myös yksilön aatteellisiin päämääriin. Kuormitusarvoa ja sivistystä sitoi ensisijaisesti toimijuus, joka oli yksi tärkeimmistä Linkolan ajattelua määrittävistä tekijöistä.

Linkolan ihmiskuvan problematiikan liitän ihmiskeskeisyyden ongelmaan. Liitän ihmiskeskeisyyteen antroposeenin käsitteen, jonka mukaan maapallossamme ei ole ihmisen toiminnasta ja vaikutuksesta irrallista aluetta. Linkolan tutkimus on osoittanut, että vaikka hän kritisoi ihmiskeskeisestä ajattelua, oli hänellekin siitä irtaantuminen mahdotonta. Ihmiskeskeinen ajattelu oli säilyttänyt kulttuuriperinteitä eläinten asemasta ihmisille hyödyllisinä työeläiminä. Se voidaan kiteyttää hyötyajattelun käsitteeseen. Ihmiskeskeisyyden ääri-ilmiöitä olivat tuotanto- ja luonnonvaraisten eläinten huono kohtelu.

Eläinkeskeisyys, joka toimi tämän tutkimuksen filosofisena lähtökohtana, voidaan ajoittaa 1900-luvun loppuun. Eläinhistorian tutkimuksessa ilmiötä kutsutaan eläinkäänteeksi. Eläinkeskeisyydessä eläimet nähdään itseisarvoisina, tuntevina ja tietoisina toimijoina. Vaikka Linkola oli lähtökohtaisesti luonnon- ja elämänsuojelija, hänen ajatteluunsa kuului vahva eettinen suhtautuminen muuhun eläinkuntaan. Pidän Linkolaa varhaisena eläinsuojelun teoreettisena ja filosofisena vaikuttajana. Liitän kaikki edellä mainitut ihmis- ja eläinkuvan periaatteet linkolalaisuuden käsitteeseen, Linkolalle

ainutlaatuisena tapana suhtautua ihmisiin ja eläimiin. Linkolalaisuutta olisikin hedelmällistä tutkia omana aatteena tai ideologiana, joka selvästi eroaa perinteisestä syväekologiasta. Tässä tutkimuksessa en siihen kuitenkaan lähde; se jääköön jatkotutkimusten tutkimustehtäväksi.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Painamattomat lähteet

Itse asiassa kuultuna 2016. Yle Areenassa: <https://areena.yle.fi/1-2629602> (viitattu 02.12.2021)

Kalastaja verkoillaan -dokumenttiohjelma 19.09.1996. YLE Areenassa <https://areena.yle.fi/1-4592570> (viitattu 02.12.2021)

Kaken pesula 15.12.1998 -haastatteluohjelma. YLE Areenassa <https://areena.yle.fi/1-50018399> [viitattu 02.12.2021]

Persona non grata 26.03.2004, YLE Areenassa <https://areena.yle.fi/1-2629602> [viitattu 27.04.2022]

Himberg, Petra 12/2018–4/2020 (art.): ”Pentti Linkola ja puoli vuosisataa radikaalia sanomaa luonnon puolesta”, Yleisradio. (viitattu 29.12.2021) <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/12/05/pentti-linkola-ja-puoli-vuosisataa-radikaalia-sanomaa-luonnon-puolesta>

Irma, Stenbäck 11.12.2005 (art.): ”Yllyttääkö Tampereen yliopiston Aikalainen natsismiin?” Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004359324.html>

Juhila, Kirsi. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskunnallinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/> [viitattu 02.12.2021]

Leikola, Anto: Linkola, Pentti. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997– (viitattu 29.12.2021) <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-008489>

Maistre, J. M. 1847: *Essay on the Generative Principle of Political Constitutions*. Boston, Little and Brown. Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/09022894/>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet [StatFin-taulukko "Elävänä syntyneet sukupuolen mukaan 1751–"]. Tilastokeskus, Helsinki. [viitattu: 14.02.2022]. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_synt/?tablelist=true

Vuori, Jaana. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskunnallinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/> [viitattu 02.12.2021]

II Painetut Lähteet

Linkola, Pentti 1979: Toisinajattelijan päiväkirjasta. WSOY, Helsinki.

Linkola, Pentti 1989: Johdatus 1990-luvun ajatteluun. WSOY, Porvoo.

Linkola, Pentti 2004: Voisiko elämä voittaa – ja millä ehdoilla. Tammi, Helsinki.

Linkola, Pentti 2010: Isänmaan ja ihmisen puolesta: mutta ei ketään vastaan. Into, Helsinki. (1960, Isänmaan ja ihmisen puolesta: mutta ei ketään vastaan. Helsinki, tuntematon kustantaja.)

Linkola, Pentti 2015: Unelmat paremmasta maailmasta. Into, Helsinki. (1971, Unelmat paremmasta maailmasta. WSOY, Porvoo.)

III Tutkimuskirjallisuus

- Aaltola, Elisa 2004: *Eläinten moraalinen arvo*. Vastapaino, Tampere.
- Ahmala, Antti 2020: "Runo-Suomi vai ekologinen roistovaltio? Pentti Linkola, antimodernit tunteet ja suomalaisuus." Artikkelijulkaisussa *Suomalaiset ahdistukset. Joutsen / Svanen Erikoisjulkaisuja Nr.4*.
- Almond, R.E.A., Grooten M. and Petersen, T. (toim.): WWF (2020) Living Planet Report 2020 - Bending the curve of biodiversity loss. WWF, Gland, Sveitsi.
- Anhava, Jaakko: "Linkolan eksymys." *Tieteessä tapahtuu*, 2011, 29. vsk, nro 2, s. 48–52. Helsinki: Tieteellisten seurain valtuuskunta.
- Crutzen, P.J., Stoermer, E.F. 2000: The "Anthropocene". *Global Change Newsletter*, 41, 17.
- Cheney, Jim 1989: "The Neo Stoicism of Radical Environmentalism". Artikkelijulkaisussa *Environmental Ethics, Vol. 11. Nr. 4*, Georgia, USA.
- Haag, Chad A. 2020: *The Later Philosophy of Pentti Linkola*. Kindle versio.
- Hyrkkänen, Markku 2002: *Aatehistorian mieli*. Vastapaino, Tampere.
- Hyrkkänen, Markku 2008: *Historian arvo ja viehätys*. Teoksessa Lempiäinen, Kirsti; Löytty, Olli; Kinnunen, Merja (toim.) 2008: *Tutkijan kirja*. Vastapaino, Tampere.
- Jørgensen, F.A., Karlsdóttir, U.B., Mårald, E., Poulsen, B., & Räsänen, T. 2013: "Entangled Environments: Historians and Nature in the Nordic Countries." *Historisk Tidsskrift*, 92(1), 9–34.
- Midgley, Mary 1991: *The origin of ethics*. Teoksessa Singer, Peter (toim.): *A companion to ethics*. Blackwell Reference, Oxford.
- Nummelin, Juri 2013: *Misanthropian historia*. Savukeidas, Turku.
- Kilponen, Aino 2018: *Ihmisen ja muiden eläinten samankaltaisuuden käsitteleminen biologian perusopetuksessa*. Pro gradu -työ luonnontieteellisessä tiedekunnassa. Oulun yliopisto, Oulu.
- Koskimies, Pertti 2010: "Linkola ja eliitit I: Pentti Linkolan kriitikot käpertyvät ihmiseen." *Tieteessä tapahtuu* 28. vsk, (6), 16–22. Helsinki: Tieteellisten seurain valtuuskunta.
- Kylänpää, Riitta 2017: *Pentti Linkola – ihminen ja legenda*. Siltala, Helsinki.
- Kämäräinen, Kauko 1992: *Linkola, oikeinajattelija*. Määrämitta, Tampere.

- Lähde, Ville 2008: "Toisinajattelun tuttuus" teoksessa Tere Vadén (toim.), *Linkolan ajamana*. Like, Helsinki. 93-97.
- Oittinen, Vesa 1993: "Ekokriisi ja moraalinen eliitti: piirteitä Pentti Linkolan ajattelun kehityksestä" teoksessa Jouko Jokisalo ja Kari Väyrynen (toim.): *Ympäristökysymysten yhteiskunnallisia ja eettisiä näkökulmia*. Oulun yliopisto, Oulu.
- Pluskowski, Aleksander 2005: *Just skin and bones?: new perspectives on human-animal relations in the historical past*. Theoretical Archaeology Group, Oxford.
- Radick, Gregory 2019: Darwinism and Social Darwinism. Teoksessa : Breckman, Warren; Gordon, Peter: *The Cambridge History of Modern European Thought*. Cambridge University Press, Cambridge, UK. s. 279–300.
- Raymond-Yakoubian, Julie; Angnaboogok, Vernae 2017: "Cosmological Changes: Shifts in Human-Fish Relationships in Alaska's Bering Strait Region" teoksessa Räsänen, Tuomas; Syrjämaa, Taina (toim.) 2017: *Shared Lives of Humans and Animals: Animal Agency in the Global North*. Routledge Human-Animal Studies Series. Taylor and Francis, Kindle-versio.
- Regan, Tom 1986: "The Case for Animal Rights" Teoksessa Fox, Michael; Mickley, Linda (toim.): *Advances in animal welfare science 1986/87*. 179-189. The Institute for the Study of Animal Problems. Springer, Dordrecht.
- Ryder, Richard D. 1983: *Victims of Science: The Use of Animals in Research*. National Anti-Vivisection Society, Centaur Press, London.
- Räsänen, Tuomas; Syrjämaa, Taina (toim.) 2018: "Eläinten unohdettu historia". *Historia nyt* 1. Turun Historiallinen Yhdistys. 45-49.
- Räsänen, Tuomas 2021: "Tyhjenevä maa – suhde luonnonvaraisiin eläimiin" teoksessa Esa Ruuskanen, Paula Schönach ja Kari Väyrynen (toim.): *Suomen ympäristöhistoriaa 1700-luvulta nykyaikaan*. Vastapaino, Tampere.
- Räsänen, Tuomas 2012: "Converging Environmental Knowledge: Re-evaluating the Birth of Modern Environmentalism in Finland." *Environment and History* 18(2), 159–181. White Horse Press.

- Räsänen, Tuomas 2017: "Does a Dead Wild Animal Have Agency?: The White Tailed Eagle as a Catalyst for an Identitional Revolution in Finland" teoksessa Räsänen, Tuomas; Syrjämaa, Taina (toim.) 2017: *Shared Lives of Humans and Animals: Animal Agency in the Global North*. Routledge Human-Animal Studies Series. Taylor and Francis, Kindle-versio.
- Salisbury, Joyce E. 1994: *The Beast Within: Animals in the Middle Ages*, Routledge, Lontoo
- Schuurman, Nora 2017: "Horses as Co-Constructors of Knowledge in Contemporary Finnish Equestrian Culture" teoksessa Räsänen, Tuomas; Syrjämaa, Taina (toim.) 2017: *Shared Lives of Humans and Animals: Animal Agency in the Global North*. Routledge Human-Animal Studies Series. Taylor and Francis, Kindle-versio.
- Telkänranta, Helena; Simola, Heikki 2008: *Laulujoutsenen perintö: suomalaisen ympäristöliikkeen taival*. WSOY, Helsinki.
- Terlinden, Yvonne 2007: *Människä, moral, miljö: en undersökning av livsåskådningar i finländskt miljötänkande*. Åbo Akademin väitöskirja. Tibo-Trading, Turku.
- Tuomivaara, Salla 2008: "Elämänilon ylittämätön arvo: untuvanpehmeä Linkola" teoksessa Tere Vadén (toim.), *Linkolan ajamana*. Like, Helsinki, 21–40.
- Turunen, Seppo 2011: *Lemmikkielämää: Ihmisten eläinsuhde ja eläinten hyödyntäminen*. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.
- Vadén, Tere 2008: *Linkolan ajamana*. Like: Into, Helsinki.
- Vilkka, Leena 1996: *Eläinten tietoisuus ja oikeudet: kettutyttöfilosofiaa ja susietiikkaa*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Vilkka, Leena 1997: *Elämänsuojelun filosofiaa – kirjoituksia elämänsuojelusta*. Elämänsuojelija-lehti, Tampere.
- Vilkka, Leena 2003: *Ympäristöetiikka: vastuu luonnosta, eläimistä ja tulevista sukupolvista*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Vuokko, Helena 2008: *Kenelle, kuka ja miten? Pentti Linkola ja ihminen toimijana*. Yhteiskuntahistorian laitoksen Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

- Väyrynen, Kari 2021: "Suomalaisen ympäristöajattelun suuntaviivoja valistuksen ajalta 2000-luvulle" teoksessa Esa Ruuskanen, Paula Schönach ja Kari Väyrynen (toim.): *Suomen ympäristöhistoriaa 1700-luvulta nykyaikaan*. Vastapaino, Tampere.
- Väyrynen, Kari 2006: *Ympäristöfilosofian historia: määrittämyytistä Marxiin*. Eurooppalaisen filosofian seura. Juvenes Print, Tampere.
- Zalasiewicz, Jan; Williams, Mark; Steffen, Will; Crutzen, Paul 2010: *The New World of the Anthropocene*. *Environmental Science & Technology* 2010 44 (7), 2228–2231.
- Žižek, Slavoj 2009: *In Defense of Lost Causes*. Verso, London.